

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra slovanských jazyků a literatur

Bakalářská práce

Výuka českého jazyka a literatury na druhém stupni ZŠ s pomocí multimédií

Vypracovala: Lucie Havlíčková

Vedoucí práce:

Mgr. Gabriela Nohavová

doc. PhDr. Daniel Bína, Ph.D.

České Budějovice 2016

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Gabriele Nohavové a doc. PhDr. Danielu Bínovi, Ph.D. za poskytnuté rady při zpracování bakalářské práce. Děkuji také základním školám, žákům a učitelům, kteří se zúčastnili mého výzkumu a umožnili mi tak vypracovat praktickou část bakalářské práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum 8. května 2016

Lucie Havlíčková

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou multimédií ve výuce českého jazyka a literatury na 2. stupni základní školy. Jak je zvykem, práce se bude skládat z praktické a teoretické části. Teoretická část nabídne přehled možností multimédií pro výuku na ZŠ, jako jsou interaktivní výukové prostředky, využití internetu nebo softwarové výukové programy. Navazující empirická část bude vycházet ze zjištěných možností využití multimédií na základních školách. Samotný výzkum bude proveden návštěvami základních škol s využitím dotazníkové metody jak od žáků, tak od samotných pedagogů a bude mít za úkol zjistit samotnou úroveň využití multimédií ve výuce českého jazyka a literatury. Závěr bakalářské práce by měl přinést ucelený pohled na stav využívání multimédií v českém jazyce a literatuře na druhém stupni ZŠ a práce jako taková by svým obsahem měla přispět ke zlepšení tohoto stavu do budoucna.

Annotation

The bachelor thesis deals with the issues of using multimedia in teaching the Czech language and literature on the second degree of elementary school. It will be consisted of theoretical and of practical part. The theoretical part will offer overview options of using multimedia in teaching in elementary school as interactive learning resources, an internet usage or software learning resources. The related empirical part will be based on the detected options of using multimedia in elementary school. The survey will be conducted by visiting elementary schools with using the questionnaire method from students and also from teachers. The aim of this method is will be finding the level of using multimedia in teaching the Czech language and literature. The conclusion of the thesis should bring a comprehensive view of using multimedia in the Czech language and literature on the second degree of elementary school. The thesis should contribute to improving this situation in the future.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Teoretická část	8
2.1. Multimédia	8
2.1.1 Historie multimédií a jejich vývoj ve vzdělávání	10
2.1.2 Význam multimédií	11
3. Použití multimediálních technologií jako materiálních didaktických prostředků ve vyučování.....	13
3.1. Didaktické zásady při využívání multimédií ve výuce	16
3.2. Použití jednotlivých druhů multimédií ve výuce českého jazyka a literatury .	18
3.2.1 Osobní počítač (PC – personal computer)	18
3.2.1.1 Výukový program (software)	19
3.2.1.2 Internet.....	20
3.2.1.3 Programy Microsoft Office	21
3.2.2 Notebook.....	22
3.2.3 Tablet	22
3.2.4 Zpětný projektor	23
3.2.5 Dataprojektor	25
3.2.6 Interaktivní tabule	26
3.2.7 Elektronické učebnice (e-učebnice).....	27
3.2.8 Multimediální učebnice	28
3.2.9 Elektronická čtečka knih.....	28
3.3. Problematika použití multimédií ve vyučovacím procesu	29
4. Praktická část – využití multimédií při hodinách českého jazyka a literatury.....	31
4.1. Hypotézy	31
4.1.1 Hypotéza č. 1	31
4.1.2 Hypotéza č. 2	32
4.1.3 Hypotéza č. 3	32
4.1.4 Hypotéza č. 4	32
4.1.5 Hypotéza č. 5	33
4.2. Způsob sběru dat	33
4.3. Statistické údaje o respondentech	34
4.4. Výzkum – žáci.....	35
4.5. Výzkum – učitelé	42
4.6. Ověření hypotéz	49
4.6.1 Ověření hypotézy č. 1	49
4.6.2 Ověření hypotézy č. 2	50
4.6.3 Ověření hypotézy č. 3	50

4.6.4	Ověření hypotézy č. 4	50
4.6.5	Ověření hypotézy č. 5	51
5.	Závěr	52
6.	Seznam použitých pramenů	54
7.	Přílohy.....	57

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce je „Výuka českého jazyka a literatury na druhém stupni ZŠ s pomocí multimédií“. Pro výběr tohoto tématu jsem měla mnoho důvodů. Jedním z nich je ten, že jsem studentkou pedagogické fakulty a věřím, že tato práce pomůže nejen mně, ale i současným a budoucím pedagogům s orientováním se v multimédiích a s jejich nejefektivnějším využitím v hodinách českého jazyka a literatury na druhém stupni základní školy.

Žijeme na počátku 21. století a toto století se může označovat jako století multimédií. Jako budoucí učitelka považuji za velice důležité, aby škola ve svých vyučovacích metodách a postupech tento rozvoj zaznamenávala. Někteří učitelé považují používání multimédií za každodenní součást vyučovacího procesu, jiní zastávají vyučovací metody, které v sobě používání multimédií nezahrnují. Důležitou skutečností, kterou nelze opomenout, je, že používání některých multimédií není jednoduchá záležitost a je důležité, aby s nimi vyučující byl dostatečně obeznámen ještě předtím, než je sám představí žákům. Lze každopádně říci, že multimédia a celkově technika je v dnešní době na takovém vzestupu, že by se její užívání nemělo a možná ani nedá ignorovat.

V teoretické části mé bakalářské práce se budu postupně zabývat základními pojmy, charakteristikou jednotlivých multimédií a funkcí moderních technologií ve vzdělávání. Jelikož má práce z velké části také zasahuje do didaktických rovin, je zapotřebí, abych se v ní také věnovala tématu didaktických zásad při používání multimédií. Než se dostaneme k praktické části, je nezbytné získat komplexní náhled na tuto problematiku, což nám usnadní pozdější práci a orientaci v tématu. V této části práce jsem čerpala z dostupné odborné literatury a z internetových zdrojů. Nejvíce se touto problematikou ve svých publikacích zabývá Milan Hausner či PaedDr. Zdeněk Pejsar, Ph.D., jejichž knihy mi byly cenným zdrojem. Vývoj multimédií je však rychlejší než samotná publikační činnost autorů, a proto pro mě byly důležitým pramenem internetové zdroje, jež rychleji reagují na nové technologie.

V praktické a nejdůležitější části mé bakalářské práce bych ráda pomocí dotazníkové metody zjistila, jaký je současný stav používání multimédií ve výuce českého jazyka a literatury. Součástí praktické části budou i výstupy, které byly získány v praxi. Ty budou podrobeny analýze, shrnuty a vyhodnoceny. Dotazníky budou rozdány jak žákům, tak i učitelům. Díky tomu bych měla získat ucelený pohled na tuto problematiku, který by mohl do budoucna dopomoci ke zlepšení stávajícího stavu.

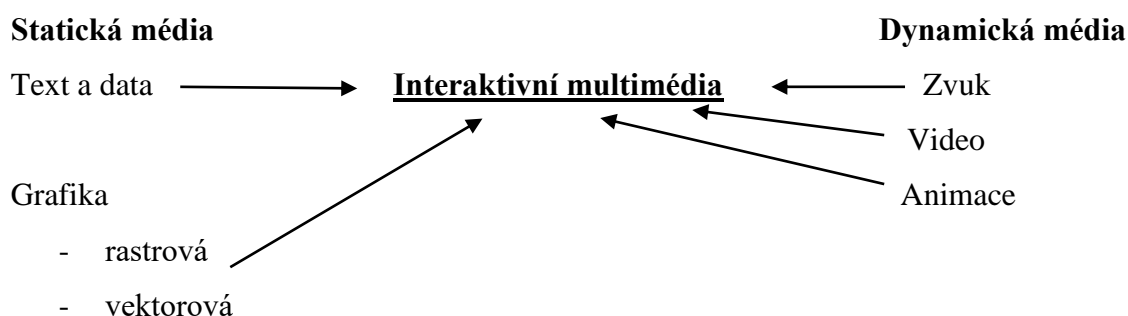
2. Teoretická část

2.1. Multimédia

Než se ve své práci začnu věnovat tématu využití multimédií v hodině českého jazyka a literatury, je nejprve nezbytné si vysvětlit, co pojem multimédia vlastně znamená. Tento pojem může laikovi činit obtíže, a proto se pokusím v následujících odstavcích nastínit, jak lze multimédia interpretovat.

Peter Sokolowsky pojem „multimédia“ chápe jako integraci textu, obrazových a grafických tvarů, animace nebo videa a jejich následné použití ke zprostředkování informací. Dále také poukazuje, že je důležité rozlišovat dva základní druhy nosičů multimediální informace. Tyto nosiče lze rozdělit na média statická (časově nezávislá) a média dynamická (měnící se s časem).¹

Obr. 1: Příklady statických a dynamických médií²

Hausnerova definice multimédií je dosti podobná. Ten multimédia definuje jako různé formy propojení zvuku, obrazu, pohybu animace či hraného projevu. Dále poté dodává, že je vše zaznamenáno na nosiči, který se nazývá CD-ROM. Tento CD-ROM pak nadále slouží jako nosič, na který je možné zapisovat informace.³ Dnes již neznáme pouze CD-ROM, ale celou řadu dalších nosičů, jenž slouží pro uchování informací.

Stanislav Horný ve své publikaci říká, že multimédia spadají do oblasti informatické, mediální a psychologické. Slouží jako forma komunikace, při níž je použito prostředků, jako jsou fotografie, obrázky, hudba a videa, která jsou šířena

¹ SOKOLOWSKY, Peter a Zuzana ŠEDIVÁ. *Multimédia: současnost budoucnosti*. Praha: Grada, 1994, s. 15. ISBN 80-7169-081-3.

² SOKOLOWSKY, Peter a Zuzana ŠEDIVÁ. *Multimédia: současnost budoucnosti*. Praha: Grada, 1994, s. 19. ISBN 80-7169-081-3.

³ HAUSNER, Milan. *Nové trendy ve vzdělávání, aneb, Letem multimediálním světem*. Vyd. 1. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1995, s. 11. Multimédia. ISBN 80-859-3720-4.

pomocí počítačů, tabletů nebo telefonů. Funkce multimédií je taková, že mají sledovat princip fungování a zvyšování efektivity komunikace.⁴ Na této definici, na rozdíl od Hausnera, je vidět, že Horný již pracuje s termínem komunikace, jež je pro multimédia naprosto stěžejním pojmem. Multimédia mají primárně sloužit jako komunikační kanál, jenž zprostředkovává přenos informace mezi dvěma či více stranami.

„Multimédium je definováno jako automat, obsahující nejméně tři navzájem nezávislé použitelné informační kanály, ze kterých nejméně dva zprostředkovávají informace v jednom směru a třetí ve směru opačném. Multimédia lze též chápat jako počítačem integrovaná časově závislá nebo nezávislá média, která mohou být interaktivně, to znamená individuálně a selektivně, vyvolávána nebo zpracována. Znakem multimédií je mimořádné zpřístupnění obrovského bohatství lidských vědomostí, které byly dosud ukládány jen do knižních encyklopedií. Multimédia nacházejí využití takřka ve všech oborech lidské činnosti. Nejvíce multimediálních produktů, které jsou běžně dostupné, nalezneme v oblasti podnikání, vědy, ve výrobě, v projekci, ale také ve vzdělávání.“⁵ Pejsar správně poukazuje na to, že multimédia jsou pokrokem vědy i populace. Informace dříve zaznamenané pouze v tištěné či jinak psané podobě, jsme dnes jako lidstvo schopni zaznamenat a uchovat na řadě jiných nosičů a následně s nimi pracovat efektivněji.

Zdeněk Kalhous ve své publikaci prezentuje multimédia jako nový didaktický prostředek. Slouží k vytváření multimediálních učeben, ve kterých se využívá prostředků, jako jsou počítače či videoprojektor. Dále také uvádí, že dříve byla multimédia chápána jen jako zařízení, které bylo schopno prezentovat statický obraz, dynamický obraz a zvuk. Díky propojení multimediálního počítače a internetu vzniká nové zařízení, které je schopno zprostředkovávat informace z různých médií – novin, časopisů, videa, televize, telefonu nebo faxu.⁶

Z pojetí a vymezení multimédií u jednotlivých autorů je patrný jeden základní motiv - multimédia slouží jako prostředek zkvalitnění komunikace současné civilizace. Prostředek, bez kterého si lze život, a tedy i vyučovací proces, ve 21. století jen stěží představit.

⁴ HORNÝ, Stanislav. *Úvod do multimédií*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013, s. 14. ISBN 978-80-245-1987-6.

⁵ PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, s. 10-11. ISBN 80-704-4555-6.

⁶ KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, s. 343. ISBN 80-717-8253-X.

2.1.1 Historie multimédií a jejich vývoj ve vzdělávání

Multimédia se stala důležitou součástí lidské komunikace již v dávné minulosti a to v době, kdy se vyskytly první informační systémy. Za předchůdce nynější podoby multimédií můžeme považovat film, animaci, ale i hraný projev. Velký rozmach nastal v době postmoderní avantgardy. V této době se na svět dostala moderní elektronika a počítače. V 80. letech se v hollywoodských kinech vyskytly první pokusy o vyváženou kombinaci zvuku, obrazu a animace. Nejvíce se tato technologie uplatnila u sci-fi filmů, které byly plné digitálních animací a trikových efektů. Dalo by se říci, že v tomto období se rozmohly také multimédiální aplikace a každý měsíc bylo vydáno cca 100 nových titulů. Většina z nich byla v anglickém jazyce. Neopomenutelným mezníkem ve vývoji multimédií se stal také vznik digitálních her. Na trhu se jich objevovalo nepřehledné množství a jejich hraní mělo velký vliv na lidskou psychiku.⁷

První pokusy o využití multimédií ve vzdělávacím procesu se objevily téměř před půl stoletím. Tato multimédia svojí funkcí, využitelností a spolehlivostí odpovídala době svého vzniku. Jednalo se hlavně o vzdělávání v podobě programového učení, vyučovacích strojů, diafonových prezentací a filmových smyček. V této době se objevuje poprvé pojem audiovizuální technologie. Dnes se používá nový termín, a to multimédiální technologie.⁸

V osmdesátých a na počátku devadesátých let sehrál významnou roli ve vzdělávání videorekordér. Hodina byla doplněna zajímavými videosekvencemi a do dnešního dne považuje celá řada učitelů videoukázku za neodmyslitelnou součást vyučovacích hodin. Již tady je vidět, že klasická didaktická technika začala být vytlačována nebo alespoň ovlivňována technologií založenou na počítačové bázi. Z počátku tento rozmach informačních a komunikačních technologií způsobil u učitelů nevoli, ale postupně našli i oni pochopení pro tyto technologie.⁹

Konkrétní vývoj didaktické techniky využitelné v edukačním procesu můžeme demonstrovat následujícím způsobem:

⁷ HAUSNER, Milan. *Nové trendy ve vzdělávání, aneb, Letem multimediálním světem*. Vyd. 1. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1995, s. 10-13. Multimédia. ISBN 80-859-3720-4.

⁸ VRBA, Jiří a Monika VŠETULOVÁ. *Multimediální technologie ve vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 3. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0562-8.

⁹ PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, s. 5. ISBN 80-704-4555-6.

- **60. léta**
 - jednoúčelová didaktická technika, jednoduchá kalkulačka, mechanický psací stroj, gramofon, filmová technika
- **70. léta**
 - víceúčelová didaktická technika, programovatelná kalkulačka, elektrický psací stroj, magnetofon, amatérský film
- **80. léta**
 - univerzální didaktická technika, obsluha výpočetní techniky jako nová profese a koníček, rozvoj nové kategorie zábavy – počítačových her, barevné fotolaboratoře, rozvoj digitálního zpracování zvuku (CD, syntetizátory), vývoj a rozšíření videomagnetofonů
- **první polovina 90. let**
 - multimediální didaktická technika, uživatelské aplikace, personální počítače (PC – personal computer) se rozšiřují na zpracování grafiky a zvuku (na multimediální počítač), běžné používání videokamer, nástup digitální fotografie
- **druhá polovina 90. let**
 - mezinárodní propojení výpočetní techniky (Internet), absolutně nový přístup ke zpracování informací, technickým prostředníkem se stávají PC a speciální programové vybavení, rozvoj velkokapacitních paměťových médií (přepisovatelná CD, mikrodisky, DVD, disky, fotočipy atd.)
- **přelom tisíciletí**
 - počítač v síťovém provozu sloužící nejen ke zpracování zvukových a video signálů, ale používaný i na služby poštovní, finanční, obchodní či zábavní¹⁰

2.1.2 Význam multimédií

Když si položíme otázku, jaký mají multimédia význam v běžném životě, je třeba se na ni nahlížet ze dvou úhlů. Samotná multimédia dokáží zjednodušit, a dokonce i zpříjemnit život. Mohou sloužit jako pomůcka ke komunikaci, šetří nám čas a práci, avšak na druhou stranu může díky nim slábnout jakýsi sociální kontakt a běžná lidská komunikace.

¹⁰PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, s. 43. ISBN 80-704-4555-6.

V souvislosti s výukou mohou mít multimédia pozitivní dopad na práci učitele, ale mohou pomoci i žákům k lepšímu a zajímavějšímu studiu. Samozřejmě druhou stránkou věci je, že s multimédií musíme umět dobře a efektivně zacházet. Při jejich špatném užívání mohou mít opačný efekt. Můžeme konstatovat, že současný život bez multimédií je pro běžného člověka možná až nepředstavitelný, a to samé platí i pro vzdělávací zařízení. Žijeme v době, kdy se lidé snaží vše zmodernizovat, což znamená i zelektronizovat. Zda je to přínosné, či nikoli, bych nechala na zvážení každého jednotlivce, ale ať už chceme nebo ne, multimédia do našeho života zasahují. Je správné, že ve školách a v jiných vzdělávacích zařízeních dochází k zavádění a práci s multimédií, neboť v opačném případě by to mělo ten efekt, že jak žák, tak i pedagog by se ocitli v budoucnu v jistém sociálním odcizení.

3. Použití multimediálních technologií jako materiálních didaktických prostředků ve vyučování

„Ať je učitelům zlatým pravidlem, aby se všechno předkládalo všem smyslům, pokud to je jen možné, totiž věci viditelné zraku, slyšitelné sluchu, čichatelné čichu, ochutnávatelné chuti, hmatatelné hmatu. A jestliže se něco může vnímat několika smysly, nechť se to děje několika smysly. Nic není v rozumu, co nebylo před tím ve smyslech. Proč by se tedy počátek vyučování nedál raději věcným názorem než slovním podáním věci?“

(J. A. Komenský: Velká didaktika)

V této kapitole bych se ráda soustředila na hlavní téma mé práce – multimédia ve výuce českého jazyka a literatury. Samotné použití multimédií probíhá v rámci nějakého výukového (edukačního) procesu, jež slouží jako nosný základ pro vzdělávání a přenos informace z pedagoga na jedné straně, na žáka či studenta na straně druhé.

„Edukační procesy jsou všechny takové činnosti lidí, při nichž dochází k učení na straně nějakého subjektu, jemuž je exponován nějakým jiným subjektem přímo nebo zprostředkovaně (textem, technickým zařízením aj.) určitý druh informace.“¹¹

V samotné výuce se používají různé vyučovací prostředky, včetně multimediálních technologií. Prostředek vzdělávání lze chápat jako součást vzdělávacího procesu, kdy dochází k interakci učitele a žáka za účelem dosažení stanovených vzdělávacích cílů. Samotné vyučovací prostředky se rozdělují na materiální a nemateriální. Použitý soubor prostředků, kterými se zprostředkovává učivo, zaleží na zkušenostech učitele, na věkových zvláštностech žáků a na charakteru vyučovaného předmětu. Mezi klasické nemateriální prostředky vyučování patří didaktické metody, didaktické zásady a principy a didaktické formy vyučování. Materiální didaktické pomůcky chápeme jako souhrn objektů materiálního charakteru, které využívá učitel během výuky, aby dosáhl vzdělávacích a výchovných cílů. Mezi materiální prostředky patří:

- **Učební pomůcky**

¹¹ PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika: [věda o edukačních procesech]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997, s. 59. ISBN 80-717-8170-3.

Tvoří je například učebnice, modely, nástěnné tabule, obrazy, schémata. Do učebních pomůcek můžeme zařadit i didaktický software, což je zaznamenané učivo na některé formě nosiče (videokazeta, disketa, CD nosič, DVD nosič apod.).

- **Metodické pomůcky**

Jedná se například o metodické příručky k jednotlivým předmětům, jako jsou tabulky, sbírky úloh, testy atd. Slouží učitelům k demonstracím či ke zpracování příprav na výuku.

- **Speciální přístrojová technika a zařízení**

Jsou to prostředky, které mají vazbu na přírodovědné a odborné předměty, např. laboratorní přístroje, měřicí přístroje aj.

- **Didaktická technika**

Do této kategorie materiálních prostředků řadíme takové prostředky, které jsou určeny k převodu učebního materiálu, jež je zaznamenan na některé formě nosiče (viz bod 1.) na auditivní, vizuální nebo audiovizuální výstup. Patří sem např. dataprojektory, interaktivní tabule, filmové projektory, CD přehrávače, počítače a další.

- **Školní potřeby**

Soubor drobných prostředků žáka i učitele, které mají pomocný charakter – rýsovací prostředky, barvy, štětce aj.

- **Výukové prostory**

Např. učebny, laboratoře, dílny, tělocvičny, pozemky, hřiště atd.¹²

Z hlediska didaktického procesu nám multimédia umožňují v hodině názornost a ta je nedílnou součástí procesu učení. Podporuje zájem o učivo, podněcuje pozornost a usnadňuje zapamatování a pochopení učiva. Aktivita žáka při učení pomocí multimédií dostává rysy samostatné a cílevědomé práce a díky tomu se vytváří uvědomělý vztah žáka k učení a výrazně tím stoupá jeho motivace a snaha o pochopení učiva.¹³

¹²PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, s. 6-8. ISBN 80-704-4555-6.

¹³HAUSNER, Milan. *Nové trendy ve vzdělávání, aneb, Letem multimediálním světem*. Vyd. 1. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1995, s. 19. Multimédia. ISBN 80-859-3720-4.

Pojem, který je neodmyslitelně spjatý s multimédií, je „interaktivita“¹⁴. Hausner ve své publikaci, která se zaměřuje právě na výukové objekty a interaktivní vyučování, popisuje základní charakteristiku interaktivního vyučování takto:

1. *„Interaktivní výuka umožňuje prezentovat data zobrazená na monitoru celé třídy a aktivně s nimi pracovat. (K tomu slouží především autorský software, projektor a v lepším případě interaktivní tabule. Ta však není nezbytnou podmínkou. Obecně lze použít jakoukoli prezentační plochu.)*
2. *Učit s interaktivním výukovým obsahem (ať již vlastním či zakoupeným), umožňuje prezentovat třídě učební látku novým, dynamickým způsobem, se zvýrazněním vazeb a souvislostí a umožňuje učitelům i žákům pracovat se vzdělávacími objekty.*
3. *Tímto způsobem jsou učitelům i žákům zpřístupněny rozsáhlé zdroje výukových materiálů (viz dále) či spíše výukových elementů (objektů – textů, obrázků, vizuálních i zvukových klipů), které mohou být prezentovány v souvislosti a vzájemných vazbách při respektování didaktických zásad.*
4. *Interaktivní ovládání přináší do dosud statického projevu učitele dynamiku, pohyb a možnost prezentovat například přírodní zákony v souvislostech a vazbách. Uvedená skutečnost umožňuje žákům řešit skutečné úkoly a hledat správná řešení.*
5. *Prostřednictvím interaktivní tabule lze vytvářet celou řadu projektů, které pokrývají průřezová témata daná rámcovými vzdělávacími programy.*
6. *Žáci mohou rozvíjet své kompetence mnohem dynamičtěji, mohou využívat počítačem podporovanou výuku jako prostředek rozvoje svých schopností, a to mnohem efektivněji než prostřednictvím dnes tak běžně skloňovaného blended e learningu. Zde je lepší pro tento typ výuky využívat pojmu CAL – Computer Aided Learning = počítačem podporovaná výuka.“¹⁵*

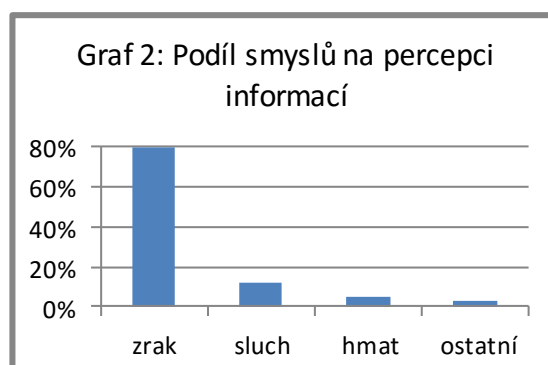
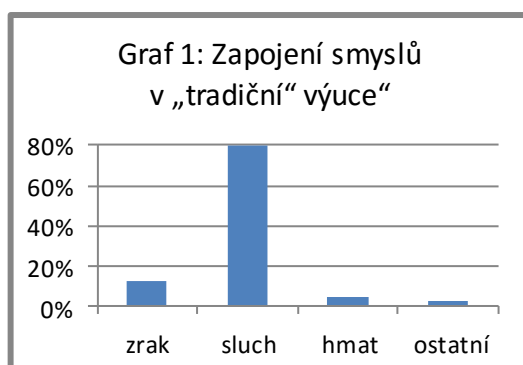
Výzkumy prokázaly, že multimediální výuka lépe využívá lidské smysly a tím zvyšuje efektivitu učení. Je obecně známo, že lidé přijímají informace hned několika smysly zároveň a že při percepci zapojujeme převážně zrak. Avšak navzdory těmto

¹⁴ Interaktivita je aktivita uživatele s technologickými zařízeními.

¹⁵ HAUSNER, Milan. *Výukové objekty a interaktivní vyučování*. Liberec: Venkovský prostor, 2007, s. 15. ISBN 978-80-903897-0-0.

poznatkům bylo analýzou tradičního vyučování zjištěno, že v klasické výuce jsou informace žákům předkládány tak, že je vnímají především sluchem.¹⁶ Domnívám se však, že u každého studujícího jedince existuje jistá míra odchylky, kdy pro jednoho může být zrakové vnímání studia díky multimédiím efektivní (pro drtivou většinu), kdežto na jiného bude lépe fungovat „tradiční“ výklad učitele, který bude vnímat sluchem. Toto více než deset let staré poznání budu v praktické části této práce komparovat se současností, kdy rozmach multimédií se za poslední dekádu zněkolikanásobil.

Když porovnáme tyto dva grafy¹⁷, zjistíme, že téměř 70% informací je sdělováno méně vhodným způsobem a díky tomu je snižována efektivita vzdělávání. Tím nám vzniká příležitost pro využití multimédií. Dále bylo také dokázáno, že u osob, které měly k dispozici obrazové informace, byla pozornost dvakrát vyšší než u osob, které je neměly. Optické informace jsou nejen rychleji vnímány a naučeny, ale i pevněji udržovány v paměti. Multimédia nejen podporují udržení pozornosti, zvyšují aktivitu, ale mohou být i zábavná. Správně sestavená multimediální prezentace slouží k oživení výkladu a lépe upoutá posluchače.¹⁸

3.1. Didaktické zásady při využívání multimédií ve výuce

Pro zvýšení efektivity výuky s pomocí multimédií, je nutné dodržovat určité didaktické zásady.

„Didaktickými zásadami chápeme pedagogické zkušenosti vynikajících pedagogů s výsledky pozorování a zkoumání psychologů, přispívajících ke zlepšení

¹⁶VRBA, Jiří a Monika VŠETULOVÁ. *Multimediální technologie ve vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 6. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0562-8.

¹⁷Tamtéž s. 6

¹⁸VRBA, Jiří a Monika VŠETULOVÁ. *Multimediální technologie ve vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 7-8. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0562-8.

učitelovy práce, které byly dlouholetou praxí ustáleny co do obsahu a uspořádání. Jinými slovy jsou to požadavky na řízení a průběh vyučovacího procesu, jejichž dodržování zvyšuje efektivitu vyučovacího procesu.“¹⁹

Zaměříme se na konkrétní základní didaktické zásady, které by měly být vždy dodržovány pedagogem při aplikaci multimédií ve výukovém procesu. Nezbytné je především dbát na tyto:

- **Zásada komplexnosti**

Celý proces přenosu informace pomocí multimédií by měl být ve svém celku komplexní a na tvorbě multimediálního programu by se měl podílet i didaktik.

- **Zásada aktivity žáka**

Pakliže se při procesu učení aktivně zapojuje i sám žák, zvyšuje se i jeho zájem o učení a tím i jeho motivace a cílevědomost. Při práci s multimédií odpadávají „vedlejší“ aktivity žáka, které do studia nepatří.

- **Zásada samostatnosti**

Samostatnost je jedním z klíčových atributů práce s multimédií. Multimedia se ve výukovém procesu snaží o aktivní a samostatné uvažování žáka při řešení jednotlivých úkolů.

- **Zásada přiměřenosti**

Při práci ve výuce s multimédií by měl pedagog brát ohledy na jednotlivce, kteří nejsou tak gramotní při práci s moderními technologiemi. Obsah učiva by měl odpovídat věku žáků, to znamená, že multimediální prezentace, která je použita pro nižší ročníky druhého stupně ZŠ, by měla obsahovat více obrázků, zvuků atd. Při použití u starších žáků může obsahovat více textu.

- **Zásada posloupnosti**

Je potřeba postupovat od jednoduchého ke složitějšímu, vždy v návaznosti na předchozí.²⁰

- **Zásada názornosti**

¹⁹PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, s. 7. ISBN 80-704-4555-6.

²⁰VRBA, Jiří a Monika VŠETULOVÁ. *Multimediální technologie ve vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 7. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0562-8.

Spočívá v názorném zobrazení reálného stavu dění pomocí obrazu, zvuku či animace. Díky názornosti vzniká tedy u žáka reálná představa o něčem, o čemž doposud nevěděl, a tím dochází k získání nového poznatku a informace.

- **Zásada soustavnosti**

Působení multimédií na žáky nesmí být izolovaným projevem, ale trvalým a přirozeným působením.

- **Zásada trvalosti**

Důležité pro zapamatování látky je její opakování. Díky multimédiím můžeme opakovaně žákům předkládat dané učivo a přizpůsobit se tak jejich individuálnímu tempu, což dopomáhá k trvalému zapamatování předkládané látky.

- **Zásada uvědomělosti**

Uvědomění je jako didaktická zásada spjata s vytvořením si kladného vztahu žáka k učení a k práci, která je od něj žádána. Samotnou motivací bývá zájem o novou elektroniku a počítače, tedy o multimédia jako taková.²¹

3.2. Použití jednotlivých druhů multimédií ve výuce českého jazyka a literatury

Doba pokročila do takového stádia, že trh nabízí nepřeberné množství multimediálních prostředků využitelných pro potřeby vzdělávacího systému. Jejich počet se zvyšuje v závislosti na stále se rozvíjejícím technologickém průmyslu odrážejícím poptávku dnešní populace. V následující kapitole se zaměřím na jednotlivé druhy multimédií, jež mají své pevné místo a zastoupení ve vyučovacím procesu, zejména tedy v hodinách českého jazyka a literatury. Vysvětlím u každého z nich jeho použití a zaměřím se na jeho klady a zápory při práci v hodině.

3.2.1 Osobní počítač (PC – personal computer)

Osobní počítač je základním a nejdůležitějším multimédiem ve výukovém procesu, a to po více než dvacet let. Počítač, tak jak ho známe v dnešní podobě, je tzv. čtvrtou generací počítačů v historickém vývoji. Pátá generace, která má přijít

²¹PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, s. 13. ISBN 80-704-4555-6.

v budoucnu, bude generací počítačů nadaných umělou inteligencí konkurující lidskému rozumu.²²

Počítač všeobecně slouží člověku jako nástroj ke zpracování a uchování informací. Osobní (personální) počítač můžeme rozdělit na dvě části, a to na hardware a software. Zjednodušeně řečeno, hardwarem jsou veškeré pevné a přímo vnímatelné součásti počítače, jako monitor, základní deska, klávesnice nebo myš. Softwarem je pak vnitřní programové vybavení počítače, zahrnující operační systém, antivirový program či např. výukový program pro procvičování literárních děl pro základní školy.

Využití počítače ve výuce je v dnešní době běžnou praxí. Existuje řada různých výzkumů, které se zaměřují na to, zdali je použití počítače ve třídě přínosem nebo ne. Hausner jich ve své knize uvádí hned několik. Například výzkum společnosti Royal Economic Society z roku 2005 říká: „*Zatímco počítač ve třídě nemá žádný prokazatelný vliv na výsledky ve vzdělávání, domácí počítač má naopak vliv přímo škodlivý.*“ Alliance for Childhood z roku 2005 říká: *Nátlak vybavit třídy počítači a připojením k internetu byl veden přesvědčením, že s počítačem získává žák mnohem větší kontrolu nad vlastním učením. 30 let výzkumu však ukazuje, že nic takového nemusí být nutně pravda a že mnohem větší efekt přináší investovat do menších skupin žáků.*“. Dle Hausnera však některé výzkumy říkají, že jejich použití ve školách zvyšuje motivaci a celkovou kompetenci žáků. Nicméně to, že se žák s počítačem setkává v hodině čím dál častěji, je věc nevyhnutelná a daná technologickým rozvojem celého lidstva.²³

Využití počítače ve výuce českého jazyka a literatury nám nabízí nepřeborné možnosti, jak si procvičit nebo naučit novou látku. Nyní bych ráda uvedla, jakým způsobem se může počítač ve výuce využít.

3.2.1.1 Výukový program (software)

Výukový program je speciální program, který škola může zakoupit a poté nainstalovat do počítače. Výukové programy, které jsou zaměřeny na český jazyk a literaturu, nabízejí různé možnosti využití. Do hodin je možné pořídit programy, které žákům pomohou s procvičováním různých gramatických jevů, jako například procvičování slovních druhů, větných členů, druhů vět či diktátů, které fungují ve formě doplňovacích cvičení. Žák si může jednotlivá cvičení zkoušet, psát, doplňovat dle

²²Historie počítačů. *Škola hrou* [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://ucimse.webnode.cz/historie-pocitacu/>

²³HAUSNER, Milan. *Výukové objekty a interaktivní vyučování*. Liberec: Venkovský prostor, 2007, s. 1. ISBN 978-80-903897-0-0.

vlastního tempa a počítač mu je na konci vyhodnotí a případně i vysvětlí chyby. (viz Příloha č. 1 a č. 2)

3.2.1.2 Internet

„Celosvětová síť mnoha milionů vzájemně propojených počítačů. Slouží k získávání a výměně informací ve všech oblastech lidských aktivit. A to ve formě textů i obrázků, přes hudbu až po videozáznamy. K připojení stačí počítač, připojovací zařízení (modem) a přístup k internetové síti přes jejího provozovatele (providera).“²⁴

Jedna ze základních věcí, ke které je možné využít počítač, je samozřejmě internet. Škola může ve svých prostorách používat různé formy připojení, a to jak kabelové, nebo v dnešní době hodně využívané, bezdrátové připojení, tzv. Wi-Fi.²⁵

V rámci internetu je možné najít hned několik webových stránek, které je možné využít v hodině českého jazyka. Pěkně a přehledně je zpracována stránka www.mojecestina.cz, která slouží k procvičování a zároveň i vysvětlení různých gramatických jevů (viz Příloha č. 3). Tato internetová stránka je přehledně rozdělena podle různých témat, jako jsou: větné členy, vyjmenovaná slova, slovní druhy, určování pádů, shoda přísudku s podmětem aj. Po rozkliknutí tématu „větné členy“ můžeme například nalézt článek „Co je podmět a jak ho poznám?“, kde si žák může přečíst veškerou potřebnou gramatiku k tomuto tématu, která je velice přehledně zpracována a texty jsou často doplněny o různé obrázky, které mohou žákům zpříjemnit a obohatit jejich učivo. V rámci této stránky je zde možné najít i témata týkající se literatury. Žáci si například mohou vyzkoušet testy, které jsou zaměřeny na ruchovce a lumírovce, českou literaturu 20. století, druhy rýmu či třeba starověkou literaturu.

Na internetu také můžeme vyhledat různé internetové jazykové příručky, které mohou nahradit ty tištěné. Může se stát, že při hodině nejsou při ruce například Pravidla českého pravopisu a v tu chvíli je pro nás internet velkým pomocníkem. Mezi nejspolehlivější nepochybně patří internetová stránka <http://prirucka.ujc.cas.cz/>, která je vytvořena Ústavem pro jazyk český AV ČR. Vyhledávání tímto způsobem je značně jednodušší než používání tištěné formy a může ušetřit spoustu času ve výuce. (viz Příloha č. 4)

²⁴POSPÍŠIL, Jaroslav a Stanislav MICHAL. *Multimediální slovník, aneb, Manuál milovníka multimédií*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004, s. 43. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-734-6019-X.

²⁵Wireless Fidelity - typ bezdrátové sítě, např. pro připojení notebooku k internetu

3.2.1.3 Programy Microsoft Office

MS Office nebo také “kancelářský balík“ je program, který se používá nejen ve škole, ale i při použití PC v domácnosti a v zaměstnání. Mezi nejvíce užívané programy patří MS Word, MS PowerPoint a MS Excel.

- **MS Word**

Jedná se o nejrozšířenější textový editor na světě, vytvořený společností Microsoft, ve kterém tvoří na počítači texty drtivá většina populace.

- **MS PowerPoint**

„Prezentační program z balíku kancelářských aplikací MS Office. Umožňuje tvorbu propagačních produktů, např. firemních reklam a prezentací.“²⁶

- **MS Excel**

Další součástí kancelářského balíku Office je Microsoft Excel, jež slouží jako tabulkový editor pro vytváření tabulek. Skrývá v sobě ohromné množství funkcí, avšak pro běžného uživatele bude sloužit pouze jako program na vytvoření jednoduché tabulky či grafu.

Ráda bych se více věnovala MS PowerPoint, protože „PowerPointová“ prezentace má velké využití právě v rámci multimédií. Samotná prezentace nám pomáhá sdělovat informace zajímavou a zábavnou formou. Skládá se z jednotlivých snímků, které je možné prezentovat pomocí PC, dataprojektoru, interaktivní tabule aj. V jednotlivých snímcích je možné si vybrat různé styly písma (fontu), vkládat obrázky apod. Prezentace PowerPoint může ozvláštnit výklad učitele. Učitel si samotnou prezentaci může připravit doma a výhodou je, že ji může užívat znovu a znovu při jednotlivých hodinách a tím šetří svůj i studentův čas. Je možné ji také zadat jako domácí úkol či projekt. Vyučující žákům vybere nějaké téma, které buď sami nebo ve skupině vypracují. Žáci musí projevit svoji vlastní iniciativu a sami si hledat zdroje informací k tomuto tématu. Ty mohou být jak internetové, tak knižní. Svoji práci pak přednesou před ostatními žáky. Prezentace může být velkým pomocníkem například při hodinách literární výchovy. Do prezentace mohou žáci vložit různé fotografie

²⁶POSPÍŠIL, Jaroslav a Stanislav MICHAL. *Multimediální slovník, aneb, Manuál milovníka multimédií*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004, s. 68. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-734-6019-X.

spisovatelů, úryvky z děl či jednoduché animace. Toto vše vede k oživení hodiny a lepšímu zapamatování daného učiva.

3.2.2 Notebook

Notebook je malý, přenosný a poměrně lehký počítač. Jeho funkce je stejná jako u velkého počítače. Součástky jsou stejné, ale zminiaturizované v poměru s klasickým stolním počítačem. Namísto klasické myši obsahuje notebook dotykovou plochu (touchpad) nebo vestavěné ovládací kolečko (trackball). Monitor je nahrazen vestavěnou LCD obrazovkou. Notebook je napájen z baterie a díky tomu s ním můžeme pracovat kdykoliv a kdekoliv.²⁷

Využití notebooku je stejné jako využití počítače. Pokud bychom chtěli, aby při hodině notebook využíval každý žák, tak nastává problém. Většina škol je totiž vybavena stolními počítači a ne notebooky. Existuje možnost, aby si každý žák jednotlivě do školy přinesl svůj notebook, ale toto řešení považuji za nešťastné. Ne každý žák totiž notebook vlastní, neboť se stále jedná o poněkud nákladnou záležitost. Dokáží si však představit lepší využití ze strany učitele, který může notebook využívat během hodiny a propojit jej s interaktivní tabulí, dataprojektorem či jiným multimédiem.

3.2.3 Tablet

Tablet můžeme definovat jako mobilní počítač, který je integrovaný do dotykového displeje a primárně se ovládá dotykem na obrazovku. K jeho ovládání se nejvíce používá klávesnice na displeji nebo speciální pero.^{28 29}

Jeho obvyklá velikost je formát A5. Toto zařízení nám umožňuje se připojit k internetu například pomocí Wi-Fi či 3D sítě. Bývá často využíván k přehrávání filmů nebo surfování na internetu. Může se také využít jako elektronická kniha či na něm hrát hry. Příkladem tabletu jsou zařízení s názvem Ipad od společnosti Apple.³⁰

Tablet je věc ve světě multimédií docela mladá, ale už si své uplatnění ve školství našla. Jeho využití je podobné jako u počítače, ale se značnými omezeními. Průzkum na internetové stránce <http://www.ceskaskola.cz/> říká, že více jak tři čtvrtiny

²⁷NAVRÁTIL, Pavel a Stanislav MICHAL. *S počítačem na základní škole*. Vyd. 4. Kralice na Hané: Computer Media, 2010, s. 28. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 978-80-7402-068-1.

²⁸Tzv. stylus

²⁹Jak definovat označení přenosných počítačů. *Cnews.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.cnews.cz/jak-definovat-oznaceni-prenosnych-pocitacu>

³⁰Tablet. *IT SLOVNÍK.cz* [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://it-slovník.cz/pojem/tablet>

dotazovaných učitelů by podporovaly větší rozšíření tabletů mezi žáky a jejich využívání pro studijní účely a dokonce třetina dotazovaných učitelů se domnívá, že žáci, kteří při jejich studiu použili tablet, mají lepší studijní výsledky.³¹

Tablet je na rozdíl od počítače méně nákladný a tím pádem je pro školy i více dostupný. Další výhodou může být i velikost a poměrně malá hmotnost. Jeho váha je podobná váze běžné knihy. Další výhodou je, že vyučující si může látku, kterou chce prezentovat žákům, doma dopředu připravit.

Právě tablet může být velkým pomocníkem při využití v hodině českého jazyka a literatury. Jedna z možností, jak tablet využít, je stejně jako u počítače nebo notebooku, internet. Další jeho využití je pomocí speciálního souboru aplikací. V tomto souboru lze totiž vyhledat aplikace, které se týkají českého jazyka a literatury a tyto aplikace je možné zdarma stáhnout do tabletu a následně je v hodině využívat. Najdeme zde aplikace na procvičení pravopisu, ale i na vysvětlení látky do hodin literatury a následné testy. Použití tabletu v hodinách je rychlé a jeho ovládání je snadné. Pro žáky to může být velice efektivní zpestření výuky (viz Příloha č. 5 a č. 6).

3.2.4 Zpětný projektor

Zpětný projektor, známý též jako meotar, je jedním z nejstarších multimédií využívaných na školách. Jedná se o prostředek sloužící k vizualizaci menšího obrazu na větší plochu přístupnou většímu publiku žáků.

Zpětný projektor má mnohostranné použití a jeho oblíbenost spočívá ve snadné přípravě podkladů na transparentní fólii (slide) a taky v nenáročné obsluze. Ve školách se používá k projekci vlastních, tedy učitelem vyrobených podkladů, nebo podkladů profesionálně zhotovených. Pokud si tyto materiály učitel vyrábí sám ručně, potřebuje k jejich zpracování fólii a speciální (lihový) popisovač. Dále lze obsah materiálu realizovat pomocí počítače, kdy je text vytištěn.³²

Dříve byl zpětný projektor, jak také uvádí ve své publikaci Zdeněk Pejsar, nejvyužívanější didaktickou pomůckou. V roce 2016 se domnívám, že tomu tak není a pedagogové využívají modernějších technologií. Jelikož je tvrzení Pejsara 12 let staré, ráda bych se v praktické části této bakalářské práce, mimo jiné, pomocí dotazníkové metody zaměřila i na to, zda je tomu tak dodnes a zda byl klasický zpětný projektor

³¹Tablety ožívají výuku, shodují se žáci i učitelé. *Česká škola* [online]. [cit. 2016-03-7]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2013/12/tablety-ozivuji-vyuku-shoduji-se-zaci-i.html>

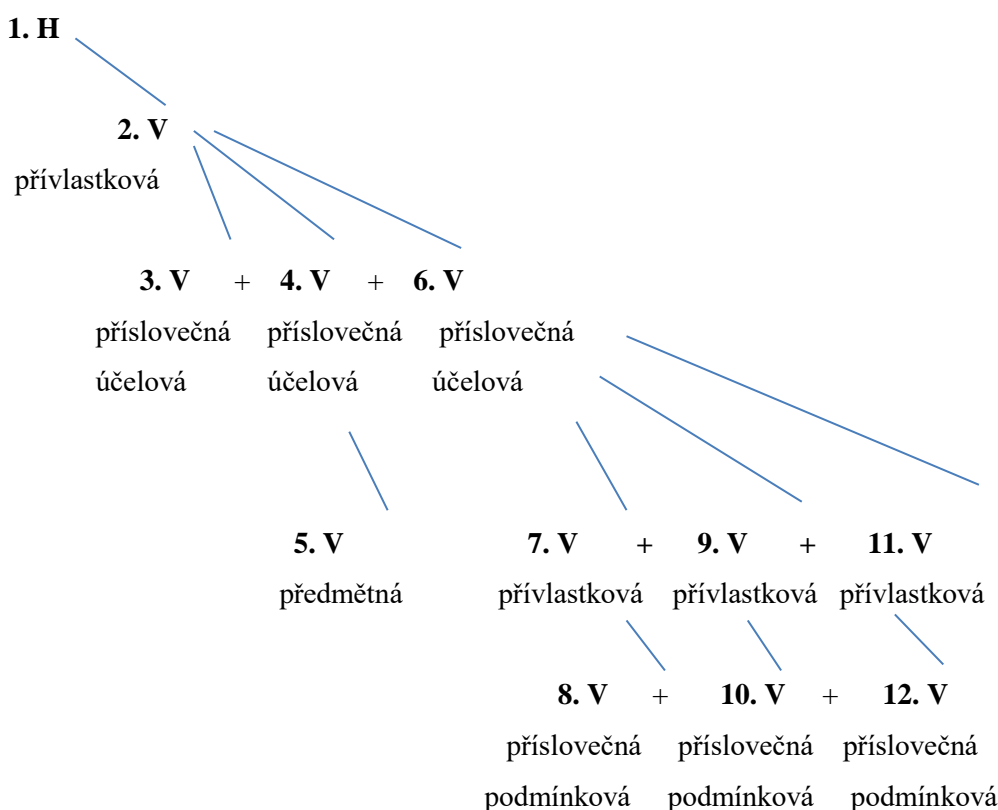
³²PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, s. 25-27. ISBN 80-704-4555-6.

vytlačen mnohem modernějšími multimédii, jako jsou dataprojektor nebo interaktivní tabule.³³

V hodinách českého jazyka a literatury může být zpětný projektor velkým pomocníkem. Jeho největší přínos je dle mého názoru ten, že nám může ušetřit spoustu času během výuky. Vyučující si totiž může jednotlivé fólie připravit sám doma a tím pádem nemusí psát výklad na tabuli v hodině. Text může být velice zajímavě zpracován například pomocí různých barev fixu. Jako příklad uvádím jeho využití při procvičování grafického rozboru souvětí:

„Hlediště divadla zaplnili diváci, kteří přišli, aby zhlédli slavnostní představení Smetanovy Libuše a aby s nadšením sledovali, co se odehrává na jevišti a zaposlouchávali se do hudby, která dojíká, jestliže ji člověk prožívá, a silně podmaňuje, je-li člověk citlivý, a přináší neobyčejnou radost, je-li člověk soustředěný.“

Obr. 2: Rozbor souvětí

Zdroj: Autor

³³Tamtéž s. 25

Pokud by vyučující chtěl toto složité schéma psát na tabuli, bylo by to poměrně obtížné. Zabrало by to čas, hodně místa na tabuli a mohlo by se stát, že by bylo v důsledku nedostatku místa učivo nepřehledné. Při přípravě na fólii může vyučující použít různé psací potřeby (pravítko, fixy), díky jimž se text stává pro žáky přehledným a čitelným.

3.2.5 Dataprojektor

*„V počítačových učebnách, školicích střediscích a všude tam, kde je nutné, aby to, co se objeví na obrazovce počítače, přednášející prezentoval většímu počtu lidí, se používají tzv. **dataprojektory**. Jedná se speciální zařízení, které je podobně jako monitor připojeno k videokartě počítače a promítá zvětšený obsah obrazovky počítače na plátno nebo zed’.,³⁴*

Na trhu lze nalézt různé druhy dataprojektorů, jako jsou klasické kancelářské dataprojektory, malé přenosné, jež nám umožňují prezentaci téměř kdekoliv, či větší projektory, které jsou určené pro profesionální nebo filmové použití. Dataprojektor slouží zejména k ukázce elektronicky zpracovaných materiálů, jakou je text, fotografie či video, ale i k ovládní zvoleného programu v počítači. Dataprojektor nám ušetří čas, který je možný využít pro větší interakci s žáky. Dataprojektor se dá například použít k promítání filmu k probírané látce. Při využití televizoru se může stát, že sledování filmu bude pro žáky v zadních lavicích obtížné. Díky dataprojektoru je možné promítat na mnohem větší plochu a sledování bude pro žáky zajímavější a mnohem více přístupné.³⁵

Jak již bylo řečeno, dataprojektory promítají to, co se děje na monitoru počítače, takže jeho použití bude velice podobné. O této problematice jsem se již zmiňovala (viz kapitola 3.2.1. Osobní počítač). Ve většině případů je dataprojektor ovládán učitelem, tzn. je napojen na jeden jediný počítač, který má k dispozici právě učitel. Prostřednictvím dataprojektoru je tedy možné přímo promítat například internetové stránky, které se tykají českého jazyka a literatury nebo třeba spouštět prezentaci MS PowerPoint.

³⁴NAVRÁTIL, Pavel a Stanislav MICHAL. *S počítačem na základní škole*. Vyd. 4. Kralice na Hané: Computer Media, 2010, s. 24. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 978-80-7402-068-1.

³⁵BEJNART, Pavel. Dataprojektor - možnosti projekce. *Centrum didaktických a multimediálních vývojových technologií* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.cdmvt.cz/node/315>

3.2.6 Interaktivní tabule

„Interaktivní tabule je dotykově-senzitivní plocha, prostřednictvím které probíhá vzájemná aktivní komunikace mezi uživatelem a počítačem s cílem zajistit maximální možnou míru názornosti zobrazovaného obsahu. Obvykle je využívána ve spojení s počítačem a dataprojektorem.“³⁶

Prostřednictvím interaktivní tabule se dá ovládat počítač. Samotný obraz počítače jde díky dataprojektoru, který promítá na obrazovku interaktivní tabule, sledovat v reálném čase. Interaktivní tabule se dá ovládat pomocí prstu, speciálním perem nebo pomocí ukazovátka. Lze ji taky doplnit o bezdrátový tablet, díky kterému je možné interaktivní tabuli ovládat z druhé strany učebny, nebo je možné, že každý ze studentů má tablet vlastní a žáci spolu mohou zároveň spolupracovat ve stejném čase.³⁷

Slova interaktivní a interaktivita se už v mé práci objevila několikrát. Interaktivní výuku lze považovat za novou metodu, která má žákům nabídnout zajímavější a nestereotypní formu výuky. Právě interaktivní výuka by měla přímo zapojit žáky do spoluvytváření samotné vyučovací hodiny. Dříve se ve vyučovacích hodinách používal například nástěnný obraz nebo meotar, které dnes nahradily počítače a interaktivní tabule. Software interaktivní tabule dokáže oživit výuku a slouží jako výborná didaktická a názorná pomůcka. Vyučující může například prostřednictvím tabule žákům ukázat fotografie nebo pustit zvuky. Dle praktických poznatků je reakce dětí na interaktivní tabuli velice kladná a považují hodiny, kde je použita, za nejlepší. Jak již bylo řečeno, na tabuli lze psát perem, dotykem prstu, ale je možné použít i klávesnici, která se zobrazí přímo na tabuli. Ta umožňuje psát, aniž by se žáci museli bát nečitelného rukopisu. Text je možné různě zvýraznit nebo je možné použít různé velikosti písma atd. Na portálu na podporu interaktivní výuky si může vyučující najít nepřehledné množství materiálů, které lze stáhnout a může je využít při výuce s interaktivní tabulí.³⁸

Používání interaktivní tabule v rámci výukového procesu v sobě skýtá opravdu mnoho výhod. Zde je několik z nich:

- lepší udržitelnost pozornosti studentů

³⁶DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule - významný přínos pro vzdělávání. *Česká škola* [online]. [cit. 2016-03-7]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

³⁷DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule - významný přínos pro vzdělávání. *Česká škola* [online]. [cit. 2016-03-7]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

³⁸PREISLER, Daniel. Moderní výuka pomocí interaktivních tabulí. *Ministerstvo vnitra České republiky*[online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/moderni-vyuka-pomoci-interaktivnich-tabuli.aspx>

- opakované využívání materiálů
- snadnější a aktivnější zapojení žáků do výuky
- rozvíjení informační a počítačové gramotnosti, která je pro dnešní život nezbytná
- přímá práce s internetem³⁹

Naproti tomu, tak jak už to bývá, stojí i celá řada nevýhod, které bychom při výběru toho správného multimédia neměli nikdy opomenout:

- potlačování abstraktního myšlení u žáků
- při přílišném používání interaktivní tabule ji žáci berou jako samozřejmost a opadá jejich zájem o meritum dané látky
- hrozí zničení nešetrným zacházením (zejména o přestávkách)
- klasická tištěná učebnice je odsouvána do pozadí
- omezuje se psaný projev (žáci jen „klikají“ na tlačítka)
- energetická náročnost⁴⁰

Interaktivní tabule má ve výuce českého jazyka a literatury obrovské možnosti využití. Jak již bylo zmíněno, tabule je přímo propojená s počítačem, takže možnosti jejího využití jsou stejné jako právě u počítače, např. využití internetu. Tyto možnosti již dále nebudu rozebírat, protože již byly rozepsány v předešlé kapitole, která se zaměřuje na využití PC ve výuce.⁴¹

Jak je výše uvedeno, tak použití interaktivní tabule v sobě skrývá mnoho výhod, avšak spojené s určitými riziky. Dalo by se tedy říci i o tomto multimédiu, že je to „dobrý sluha, ale může být i zlý pán“.

3.2.7 Elektronické učebnice (e-učebnice)

Elektronické učebnice jsou učebnice v elektronické verzi, které odpovídají rozsahem i strukturou učebnicím tištěným. Používají se pro různé typy interaktivních tabulí či počítačů a umožňují snadnou a opakovatelnou přípravu na vyučování. Při práci s interaktivní učebnicí mohou mít žáci k dispozici její tištěnou verzi a při práci postupují podle toho, co se děje na interaktivní tabuli či počítači.

³⁹DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule - významný přínos pro vzdělávání. *Česká škola* [online]. [cit. 2016-03-7]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

⁴⁰Tamtéž

⁴¹Reálná ukázka možností práce s interaktivní tabulí:

<https://www.youtube.com/watch?v=LZ9qEQqmQKw&list=PLRVERkHgKPsOdm6Xfm696OiDZCjzm7XZC>

Např. na internetové stránce <http://eucebnice.cz/> jsou k dispozici elektronické učebnice, které respektují rámcové vzdělávací programy, osnovy apod. Učebnice obsahují ukázky, výklady, odkazy na kompletní texty děl atd. Jsou zpracovány atraktivní formou (např. obsahují obrázky, barevné fotografie) a jsou logicky a přehledně uspořádány. Jejich použití může být velkým přínosem nejen pro žáky, ale i pro samotné pedagogy. Mohou vhodně doplnit výklad učitele a napomoci žákům k lepší systematizaci učiva.⁴²

3.2.8 Multimediální učebnice

Interaktivní multimediální učebnice jsou učebnice, které se používají na interaktivních tabulích, počítači nebo na dataprojektoru. Jedná se o interaktivní verzi tištěných učebnic. Tyto multimediální učebnice jsou obohaceny například o nahrávky, videa či jiné zvuky nebo animace. (viz Příloha č. 7)

3.2.9 Elektronická čtečka knih

„Čtečky elektronických knih neboli ebook čtečky jsou specializovaná zařízení s displeji na bázi digitálního inkoustu. Text zobrazený na takovém displeji vypadá jako tištěná kniha. Zážitek a komfort je na stejné úrovni jako u tištěné knihy.“⁴³

Na první pohled rozdíl mezi elektronickou čtečkou a tabletem nemusí být zřetelný. Jejich vzhled je totiž velice podobný. Některé čtečky mohou být vybaveny funkčními doplňky, jako je internetový prohlížeč, přehrávač hudby apod. Jejich primárním účelem je práce s textem ve všech podobách, psaní poznámek nebo poslech audioknih. Porovnáme-li čtečku právě s tabletem, tak tablet je univerzálnější přístroj, jež pracuje s podobným softwarem jako běžný počítač. Uživatel může mít v obou přístrojích i desítky knih uložených na pevném disku zařízení. Velký rozdíl je ale v zobrazovací ploše. U tabletu je displej podsvícen a září do okolí. Díky kmitání obrazu unavuje oči a nedosahuje takové ostrosti jako čtečka s technologií elektronického inkoustu.⁴⁴

⁴²CD-ROM ELEKTRONICKÁ UČEBNICE LITERATURY. *Eucebnice.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://eucebnice.cz/literatura/index.html>

⁴³Vše o čtečkách elektronických knih: Vše o ebook čtečkách. *Ebook-ctecty.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.ebook-ctecty.cz/vse-o-cteckach-elektronicky-knih>

⁴⁴MARADA, Ruben. *Elektronická čtečka ve středoškolském vzdělávání*. Brno, 2013, s. 34. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra didaktických technologií. Vedoucí práce Mgr. Pavel Pecina, Ph.D.

3.3. Problematika použití multimédií ve vyučovacím procesu

Na použití multimédií ve výuce je potřeba se podívat i z jiné stránky. Doposud jsem ve své práci psala o jejich světlých stránkách a o tom, jaký přínos mohou mít při použití ve vyučovacím procesu. Nyní bych ráda uvedla i některé problémy a nevýhody, které se při jejich použití mohou objevit. Dle mého názoru dva z nejdůležitějších problémů, které se mohou vyskytnout, se týkají dovednosti učitele a také finančních nákladů.

Multimédia v podobě, jaká jsou dnes, zcela mění roli vzdělavatele. Ten již neslouží jako hlavní zdroj informací, ale díky nim je mu přiřknuta i role průvodce a rádce. Při zavedení multimédií do výuky jsou na něj kladeny i větší nároky, např. délka přípravy, dovednost pracovat a učit s pomocí multimédií. Aby vzdělavatel dokázal s pomocí multimédií učit, musí je nejprve velmi dobře znát, ovládat je a také vědět, kdy je jejich nasazení ve výuce nejúčinnější.⁴⁵ Multimédia mají sloužit jako prostředek ke zkvalitnění výuky, nemají však nahradit primární a základní smysl práce učitele, kterým je přenos jeho práce a znalostí na žáka.

V dnešní době jsou pro učitele prováděna různá školení, semináře nebo kurzy, které jsou zaměřeny na ICT⁴⁶ a multimédia ve výuce a jsou prováděny po celé České republice. Na různých internetových stránkách lze dohledat jednotlivé semináře, jejich datum a místo konání. Pro vyhledání vhodného semináře nám dobře poslouží internetová stránka <http://www.veskole.cz/vzdelavani/> , kde jsou v nabídce např. tyto semináře:

- Metodika zapojení interaktivní tabule do výuky
- Dovednosti s interaktivní tabulí SMART Board

Mezi neopomenutelné nevýhody multimédií patří samozřejmě i jejich nákladnost. Pořízení multimediálního vybavení do učeben a jejich údržba a oprava stojí nemalé peníze. Samozřejmě i samotné školení vyučujících je finančně nákladné.

⁴⁵VRBA, Jiří a Monika VŠETULOVÁ. *Multimediální technologie ve vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0562-8.

⁴⁶Zkratka pro informační a komunikační technologie. Převzato z anglického „Information and Communication Technologies“.

Obr. 3 : Klady a zápory využití multimédií ve výuce⁴⁷

	Klady	Zápory
Video	<ul style="list-style-type: none"> - efektivní prezentace - vizualizace - názornější a ucelenější než učebnice - pro větší počet studujících - velké množství informací 	<ul style="list-style-type: none"> - netestuje porozumění učivu - zahlcení informacemi - nákladné - zábavnost na úkor vzdělávání
Internet	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivita - okamžitá zpětná vazba - snadný a rychlý přístup ke zdrojům - rychlé předávání informací 	<ul style="list-style-type: none"> - není kontakt „face to face“ - technické problémy - nedostatek schopnosti samostatně studovat
Multimédia	<ul style="list-style-type: none"> - individuální tempo studia - video, zvuk, fotografie - oslovení širšího publika 	<ul style="list-style-type: none"> - finančně nákladné - potřeba velkého množství uživatelů pro vrácení nákladů

⁴⁷VRBA, Jiří a Monika VŠETULOVÁ. Multimediální technologie ve vzdělávání. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 10. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0562-8.

4. Praktická část – využití multimédií při hodinách českého jazyka a literatury

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila na dvě hlavní části, a to část teoretickou a část praktickou. V praktické části se nyní budu věnovat shrnutí toho, co jsem zjistila při výzkumu na základních školách v Třebíči a jejím blízkém okolí.

Pro svůj výzkum jsem zvolila dotazníkovou metodu. Žáci obdrželi předem vytištěné dotazníky, jež jsou přílohou této práce (viz. Příloha č. 8 a č. 9) a jež my poskytly cenné údaje pro zodpovězení mých otázek a potvrzení či vyvrácení hypotéz, které jsem si předem nastolila.

Respondenty byli žáci 2. stupně ZŠ, a to 6., 7., 8. i 9. tříd a učitelé/-ky českého jazyka a literatury.

Ve všech oslovených školách se mi v tomto ohledu dostalo vřelého přijetí jak od žáků, tak především od pedagogického sboru a vedení školy. Od žáků jsem se snažila zjistit, zdali chápou a rozumí pojmu multimédia, s jakými multimédii v hodinách pracují a zdali jejich využití v hodinách má dopad na kvalitu výuky a jejich pozornost.

Dotazník jsem si připravila i pro učitele českého jazyka a literatury, neboť zpětná vazba pouze od žáků by mi neposkytla dostatečný obraz skutečného stavu výuky českého jazyka v souvislosti s využitím multimediálních prostředků. Výzkum se zaměřuje na to, jak jsou učitelé erudováni v oblasti multimédií, zdali se nadále vzdělávají a jak multimédia využívají při hodinách českého jazyka a literatury.

4.1. Hypotézy

4.1.1 Hypotéza č. 1

V době, která překypuje moderními technologiemi a přejatými slovy z anglického jazyka, mě zajímalo, zdali vůbec žáci rozumí pojmu „multimédia“ a co si pod ním představí. Je možné, že budou rozdíly mezi žáky 6. třídy a žáky 9. třídy. Také je možné, že bude rozdíl mezi žáky školy v Třebíči a žáky základní školy v Okříškách, což je městyň několik kilometrů od Třebíče.

Já se domnívám a předpokládám, že převážná část respondentů si nebude výkladem pojmu jista a nepředpokládám zásadní rozdíly jak mezi třídami, tak mezi školami.

4.1.2 Hypotéza č. 2

Druhou otázkou, kterou si kladu, je, zdali se v hodinách českého jazyka a literatury žáci vůbec setkají s výukou, ve které bude použit nějaký multimediální prostředek. Dle mého názoru převládá všeobecný názor, že do výuky českého jazyka není třeba zavádět jakékoliv moderní technologie a že je nejlepší tedy setrvat při „klasické“ výuce ve formě přednášejícího učitele a do sešitu zapisujícího žáka. Může nastat situace, kdy se budou rozcházet odpovědi žáků a odpovědi učitelů, kteří budou ve snaze obhájit svoje pedagogické schopnosti uvádět více použitých multimediálních prostředků, než ve skutečnosti při hodinách využívají. Neměl by být rozdíl mezi používáním multimédií v jednotlivých ročnících, avšak rozdíl může nastat mezi jednotlivými školami a tedy tím, zdali se jedná o školu moderního charakteru nebo školu, která lpí na jiných pedagogických zásadách.

4.1.3 Hypotéza č. 3

Co se týče jednotlivých multimediálních prostředků využitých ve vyučovací hodině, tak tady očekávám jako nejčastější prostředek použití dataprojektoru na plátno či stěnu učebny. Byla bych velmi mile překvapena vysokým počtem odpovědí respondentů v případě využívání interaktivní tabule jako jednoho z nejčastějších multimediálních prostředků v hodinách českého jazyka a literatury. Naproti tomu by mě zaskočilo, kdyby nějaký pedagog v hodinách ke své výuce používal zpětný projektor-meotar, který považuji v roce 2016 za přežitě multimédium.

4.1.4 Hypotéza č. 4

Já sama jako studentka jsem vždy upřednostňovala výuku, kdy se nejednalo o klasický výklad učitele, ale kdy pedagog hodinu ozvláštnil nějakým audiovizuálním prvkem. Použití multimédií ve mně vyvolalo pozitivní efekt v tom smyslu, že jsem zpozorněla a výkladu látky jsem věnovala o mnoho větší pozornost, než když jsem pouze přepisovala do sešitu učitelův výklad. Z mé vlastní zkušenosti vím, že takto působí použití multimédií na většinu žáků a studentů. Předpokládám tedy, že se v mém výzkumu doberu k výsledku, že žáci v hodinách, ve kterých jsou multimédia použita, dávají větší pozor a tím se zefektivní samotný vyučovací proces a dojde a k většímu prohloubení znalostí.

4.1.5 Hypotéza č. 5

Neméně zajímavou otázkou je, zdali jsou pedagogové vůbec nějakým způsobem erudováni v oblasti moderních výukových metod za pomoci multimédií. Také bude zajímavé zjistit, zdali prošli učitelé nějakými pořádanými školeními nebo si museli vystačit sami bez pomoci jiných institucí. Pro pedagogy jsou také nabízena placená školení pořádaná soukromými lektory.⁴⁸ Já se domnívám, že většina učitelů prošla nějakým typem organizovaného školení, buď uspořádaným samotnou školou, nějakou nadřízenou institucí či školením soukromým lektorem.

4.2. Způsob sběru dat

Jak jsem již uvedla v úvodu kapitoly, pro shromáždění potřebných dat jsem zvolila dotazník v tištěné papírové podobě. Tištěný dotazník jsem upřednostnila před elektronickým z důvodu navázání kontaktů se školami v mém okolí a k lepšímu poznání samotné školy a multimédií v nich. Dotazník je standardizovaná forma sběru dat a pro můj výzkum velmi vhodná. Sestavila jsem 2 jednoduché dotazníky, které obsahovaly 6 otázek pro žáky a 10 otázek pro pedagogy. (Příloha č. 8 a č. 9) Respondenti vybírali z nabízených možností odpovědí. V úvodní části dotazníku byly uvedeny základní informace o tématu bakalářské práce. Součástí bylo také ujištění, že výsledky jsou anonymní a jsou pouze podkladem pro bakalářskou práci. Otázky byly zaměřeny na zjištění několika základních informací – ověření stanovených hypotéz.

Oslovila jsem celkem 5 základních škol v Třebíči a jednu základní školu v městysu Okříšky, vzdáleném cca 8 km od Třebíče.

- Základní škola Třebíč, ul. Kpt. Jaroše 836
- Základní škola Třebíč, Benešova 585
- Základní škola a mateřská škola Třebíč, Na Kopcích 342
- Základní škola Okříšky, J. A. Komenského 87
- Základní škola T. G. Masaryka Třebíč, Komenského náměstí 61/6
- Základní škola Třebíč, Horka-Domky, Václavské náměstí 44/12

Celkem jsem od respondentů vybrala 356 dotazníků, z toho 336 od žáků a 20 od pedagogů českého jazyka a literatury. Do každé školy jsem rozdala dotazníky do všech úrovní tříd druhého stupně, tedy do 6., 7., 8. a 9. třídy. U několika vybraných dotazníků se stalo, že respondent zapomněl otočit na druhou stranu či vynechal některou otázku.

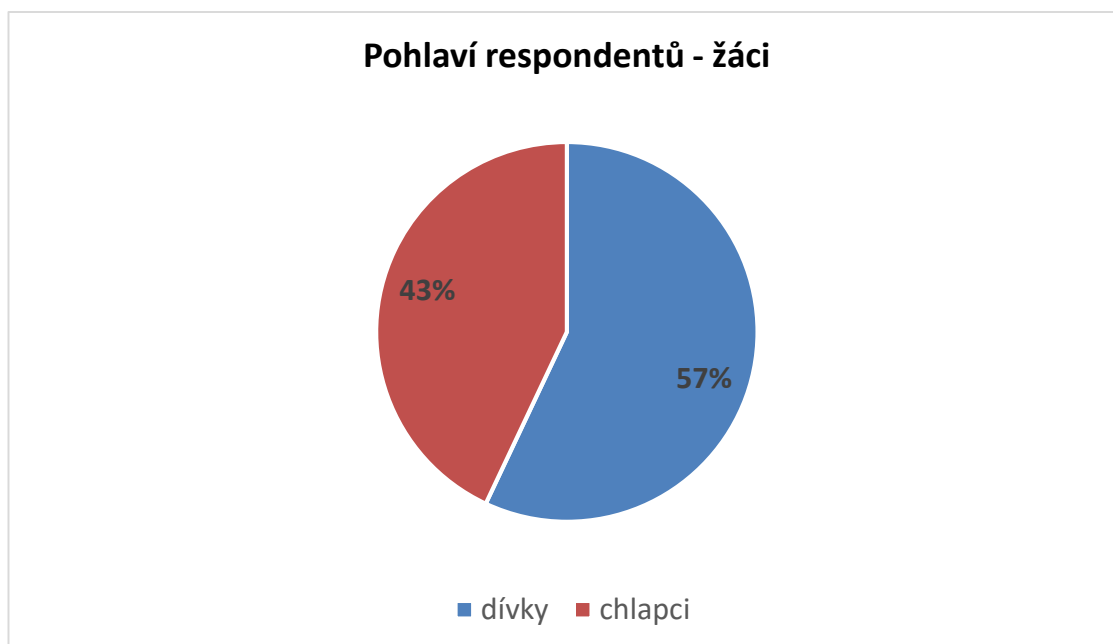
⁴⁸Např. dovednosti pro práci s interaktivní tabulí:

<http://www.veskole.cz/vzdelavani/?typ=116&prehled=&search=&zamereni=17>

Některé otázky připouštěly zaškrtnutí vícero odpovědí, tuto možnost však nevyužili všichni, někteří setrvali pouze u jedné odpovědi.

4.3. Statistické údaje o respondentech

Jak jsem již zmínila, vybrala jsem 336 dotazníků od žáků druhého stupně základních škol. Součástí dotazníku bylo i vyplnění kolonky pohlaví, a to z důvodu zjištění, jaké je vůbec složení tříd druhého stupně základní školy. Dokument Stav genderové rovnosti a plán MŠMT, vypracovaný ministerstvem, se věnuje genderovému složení dívek a chlapců v žákovské populaci. Dle tohoto dokumentu bylo ve školním roce 2012/2013 zastoupení chlapců na základních školách 51,60% a dívek 48,40%.⁴⁹ Dle mého výzkumu bylo z celkových 336 respondentů pouhých 146 chlapců a 190 dívek. To představuje zastoupení chlapců 43% a dívek 57%. Pokud bychom vycházeli z uvedeného dokumentu, tak statistická odchylka mnou provedeného výzkumu je poměrně značná. Mám za to, že se jedná opravdu o odchylku od průměrného stavu vyvolanou tím, že sběr dat proběhl na několika školách a v několika různých třídách. Sběr dat pouze na jedné škole by velmi pravděpodobně dosahoval výsledků, které by se pro obě pohlaví značněji blížily stavu 50:50.

Zdroj: Vlastní výzkum

⁴⁹Stav genderové rovnosti a návrh střednědobého strategického plánu v oblasti genderové rovnosti v resortu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*[online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/31791/download/

V případě učitelů základních škol je dle výše zmíněného dokumentu zastoupení žen na základních školách v drtivé převaze oproti mužské menšině. Ženy tvoří v učitelské populaci na základních školách 84,30%, kdežto muži mají své zastoupení pouze 15,70%. Tento poměr je poměrně očekávaný a nemyslím si, že někoho drtivá převaha žen na základních školách překvapí. Na okraj je potřeba uvést typický model zastoupení obou pohlaví ve vzdělávacím systému, kdy ženy mají nejvíce zastoupení v mateřských školách a pak už se pouze jejich zastoupení snižuje, a to až do té fáze, že mužů je na vysokých školách skoro dvakrát více jak žen. Já jsem ve svém výzkumu na šesti základních školách vybrala 20 dotazníků od dvaceti učitelů českého jazyka a literatury. Ani jeden učitel se bohužel mého výzkumu nezúčastnil, což již může naznačovat jistou dominanci ženského pohlaví jako učitelek českého jazyka a literatury. I z mého studijního života si pamatuji pouze učitelky českého jazyka a literatury, učitele ani jednoho.⁵⁰

4.4. Výzkum – žáci

Dotazník obsahoval šest otázek týkajících se multimédií a jejich uplatnění v rámci hodin českého jazyka a literatury. Odpovědi měly vždy více alternativ, některé nabízely možnost zaškrtnutí i více odpovědí.

Otázka č. 1 – Víš, co si představit pod pojmem výukový multimediální prostředek?

Před vyhodnocením dotazu jsem měla pocit, že nejčastější odpověď, která bude převládat, bude odpověď, že si žák není zcela jistý tímto pojmem. K mému překvapení však 183 žáků z 336 uvedlo, že ví, co si pod pojmem multimediální prostředek představit, naproti tomu nic si pod ním nedokázalo představit jen 49 žáků.

⁵⁰ Stav genderové rovnosti a návrh střednědobého strategického plánu v oblasti genderové rovnosti v resortu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*[online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/31791/download/

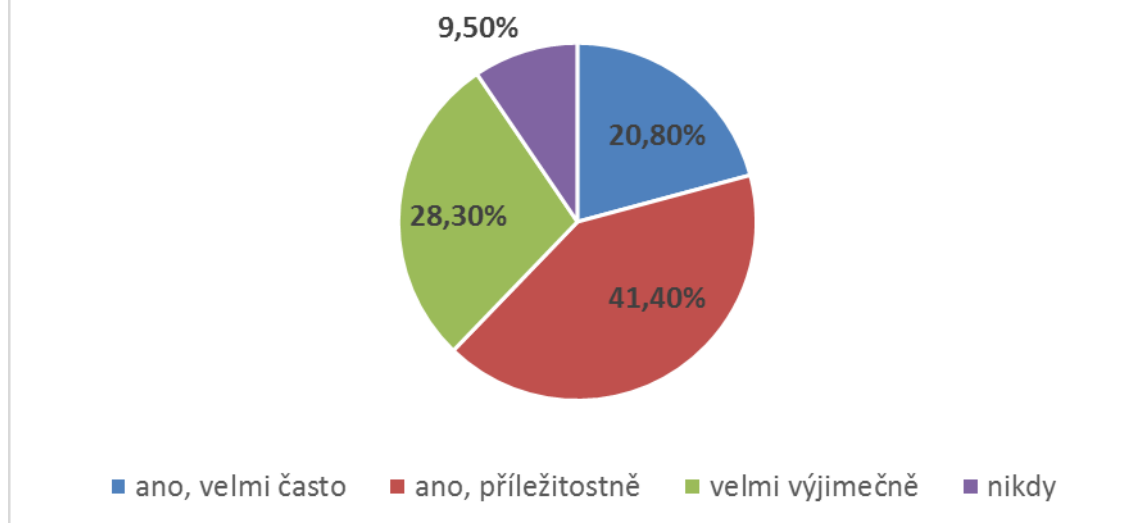

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2 – Používají učitelé při hodinách ČJ a literatury nějaký multimediální prostředek (dataprojektor, interaktivní tabuli, tablet, počítač atd.)?

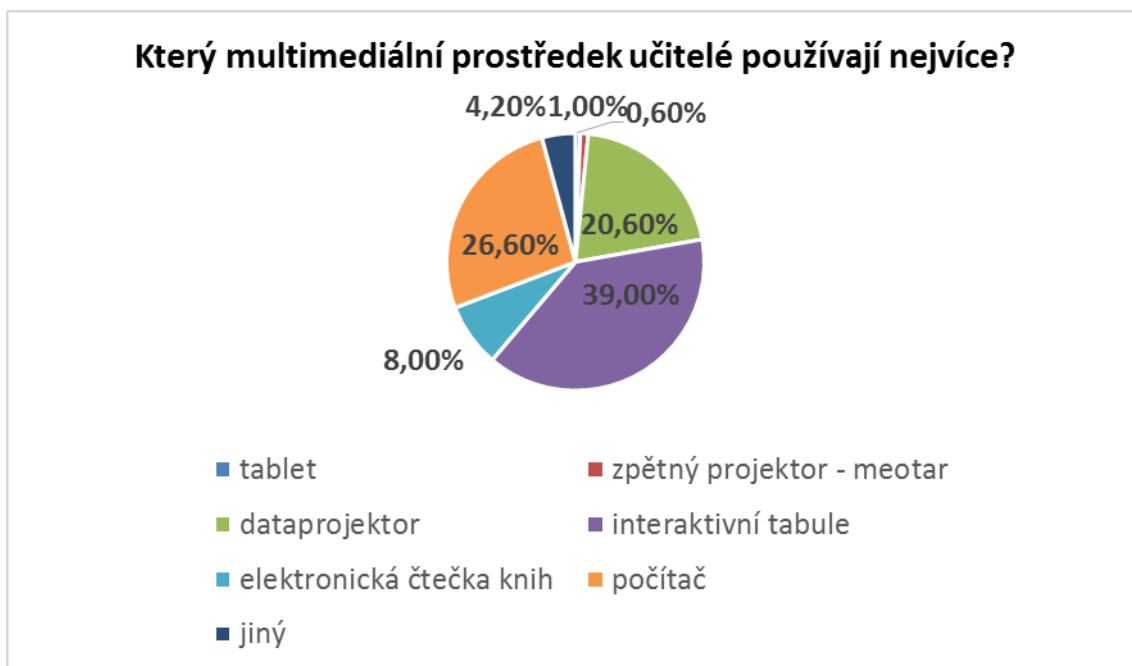
V této otázce jsem se snažila zjistit, zda učitelé používají při hodinách ČJ a literatury výukové multimediální prostředky. Na výběr měli žáci čtyři možnosti, tak aby poskytli relevantní obraz toho, jak učitel multimédia v hodině využívá. Dle předpokladů byla nejčastější odpověď, že učitelé multimediální prostředky používají příležitostně. Takto odpovědělo 139 žáků. Nejméně, a to 32, jich zaškrtnulo odpověď, že učitelé českého jazyka nepoužívají multimediální prostředky nikdy. Výsledky považuji za poměrně uspokojivé a věřím, že v následujících letech bude počet učitelů používajících multimédia nadále stoupat, a to hlavně v návaznosti na kladené požadavky školských orgánů a také v souvislosti s generační výměnou pedagogů.

Používají učitelé při hodinách ČJ a literatury nějaký multimediální prostředek?

Zdroj: Vlastní výzkum

V návaznosti na výše uvedenou otázku mě zajímalo, jestliže tedy učitelé v hodinách českého jazyka a literatury nějaké multimediální prostředky používají, tak které nejvíce. Zde mohli žáci zaškrtnout z nabízených možností i více než jednu odpověď, tak aby se nám dostalo lepšího obrazu, která multimédia jsou skutečně pedagogy nejvíce využívána. Zde v drtivé převaze převládala odpověď, že nejvíce využívaným prostředkem je interaktivní tabule, v závěsu za ní je počítač a dataprojektor. Zvažovala jsem, jestli zařadit možnost počítač do nabízených možností, neboť počítač je v podstatě důležitou součástí využívání dataprojektoru či interaktivní tabule. Nakonec jsem se rozhodla pro zařazení, neboť mnoho učitelů používá počítač i pro svoje potřeby, kde mají shromážděny poznámky, či ho používají k poslechu literárních ukázek. Beru však zaškrtnutí počítače s jistou rezervou a nejsem úplně schopna rozpoznat, jak přesně žák použití počítače konkrétně myslel. Nehledě na to je velmi pozitivní, že čím dál tím oblíbenější interaktivní tabule se stala „vítězem“, což svědčí o dobré vybavenosti škol moderním zařízením. Pro mě však absolutně překvapujícím zjištěním bylo, že pět žáků zaškrtnulo, že se setkávají v hodinách českého jazyka s využitím zpětného projektoru tzv. meotaru. Tento přístroj má nepochybně v historii vzdělávání svoje pevné a zasloužené místo. V dnešní době bych ale jen těžko hádala, že se tato odpověď objeví v mém dotazníku.

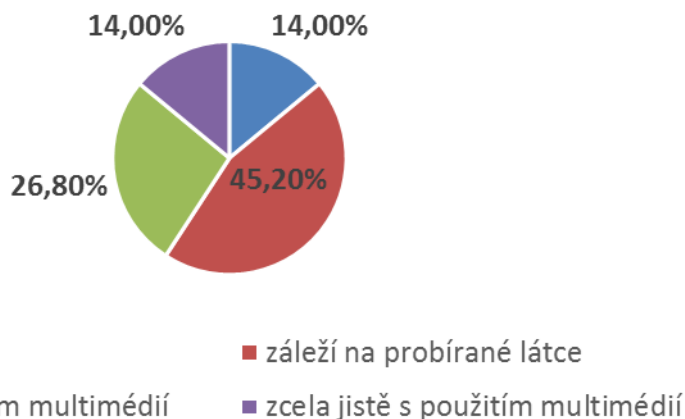

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 3 – Máš raději klasickou hodinu ČJ a literatury s výkladem učitele a případným psaním na tabuli nebo diktováním do sešitu, nebo hodinu, ve které je využito nějaké multimédium a nová technologie?

Z nabízených možností se opět dalo čekat, že nejvíce žáků zaškrtně možnost, že záleží vždy na probírané látce a tomu tedy následně uzpůsobený styl a forma výuky. Překvapující je, že nejtěsnějším rozdílem se vyjádřili pro klasickou formu výuky místo pro tu striktně za použití multimédií a moderních prostředků. To mě poměrně překvapilo, avšak na druhou stranu z vlastní zkušenosti vím, že jsou typy žáků, kterým opravdu vyhovuje diktování pedagoga jako forma pro něj nejefektivnější výuky. Druhý faktor, který hraje roli je, že ti žáci, kteří se vyjádřili pro klasickou formu výuky, možná pouze vyjadřují souhlas s použitím takové výuky v hodinách ČJ a literatury, ale v hodinách jiných předmětů jsou naopak velmi nakloněni použití moderních technologií.

Máš raději klasickou hodinu ČJ a literatury s výkladem učitele a případným psaním na tabuli nebo diktováním do sešitu, nebo hodinu, ve které je využito nějaké multimédium a nová technologie?

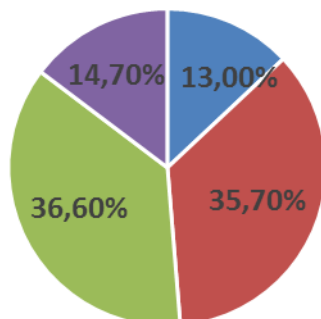

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 4 – Domníváš se, že tvoje motivace, zájem o učivo a pozornost roste v závislosti na tom, zdali učitel do své hodiny ČJ a literatury zařadí nějaké multimediální prvky?

Tady výsledky nedopadly vůbec, jak jsem předpokládala, ani tak, jak jsem doufala. Byla jsem přesvědčená o tom, že ukázky na dataprojektoru či nové výukové programy používané na interaktivní tabuli, jsou nástroje k tomu, aby žáka stimulovaly k pozornosti a zájmu o látku. Myslela jsem si, že to je cesta k tomu, aby žáci místo aktivit, které nemají v hodinách co dělat, byli pozornější a odnesli si tak z hodiny větší objem znalostí.

Domníváš se, že tvoje motivace, zájem o učivo a pozornost roste v závislosti na tom, zdali učitel do své hodiny ČJ a literatury zařadí nějaké multimediální prvky?

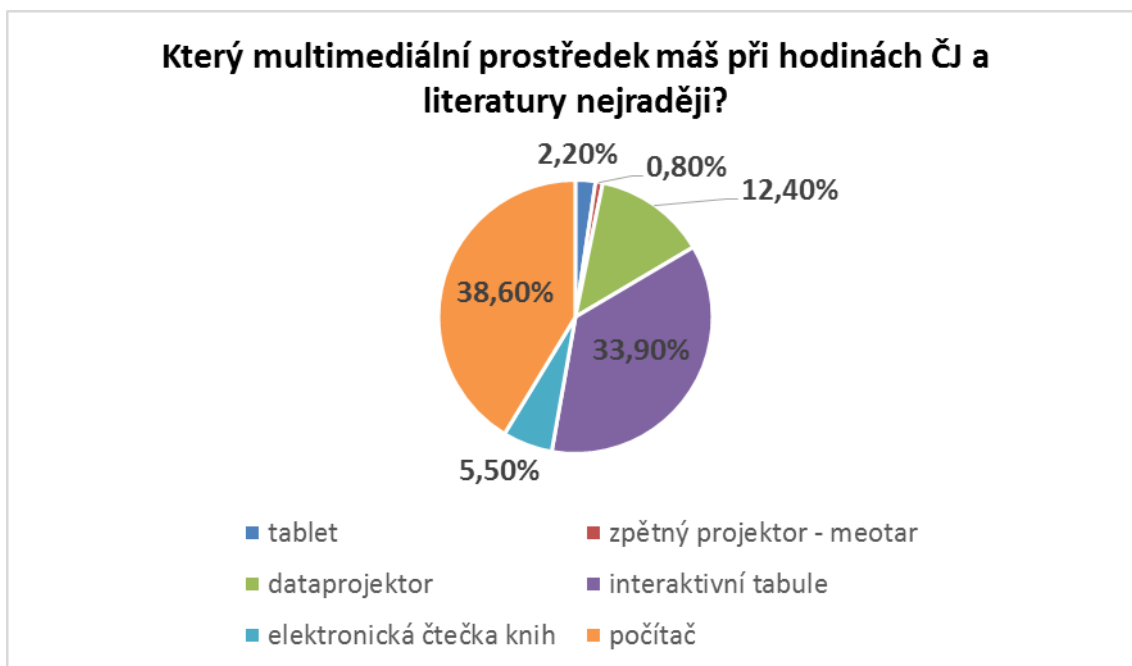

■ ano ■ spíše ano ■ spíše ne ■ ne

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 5 – Který multimediální prostředek máš při hodinách ČJ a literatury nejraději?

V otázce č. 2 jsem se již žáků ptala, které multimédium používají učitelé v hodinách nejvíce. Tady mě však zajímalo, který multimediální prostředek žáci považují za svůj nejoblíbenější. Poměrně jednoznačně zvítězila možnost počítač, těsně následovaná interaktivní tabulí. Zde je opět problém zvolení odpovědi počítač, neboť těžko říci, co si pod ní žáci představují. Domnívám se, že žáci mají na mysli počítač v souvislosti s jeho promítáním na plátno dataprojektorem. Překvapujícím výsledkem bylo, že opět zazněla odpověď zpětného projektoru-meotaru, kdy tuto odpověď zaškrtili 3 žáci. Neméně zajímavým zjištěním bylo, že 20 žáků zaškrtnulo jako svůj nejoblíbenější multimediální prostředek v hodinách českého jazyka a literatury elektronickou čtečku knih.

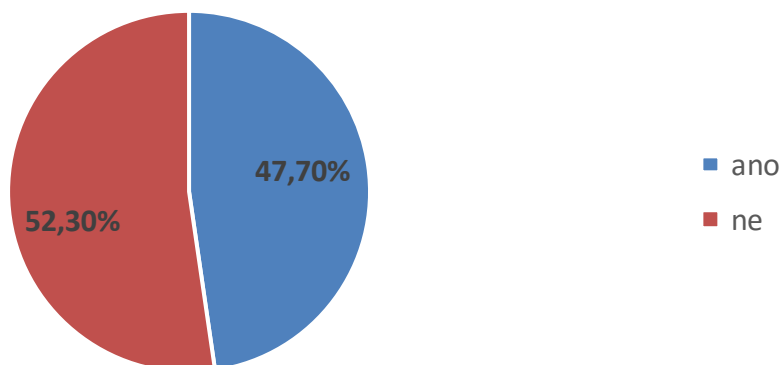

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 6 – Bylo ti v hodinách výpočetní techniky nebo informatiky vysvětleno, jak se pracuje s multimédií jako interaktivní tabule nebo dataprojektor?

Touto otázkou bylo mým cílem zjistit, jak funguje vzdělávání žáků v oblasti multimédií. Zdali žáci jsou o nových multimédiích a o tom, jak fungují, informováni v hodinách výpočetní techniky, nebo zdali tyto informace žákům přinese až ve vyučovací hodině samotný pedagog. Více žáků se přiklonilo k tomu, že nic takového je v hodinách výpočetní techniky učitelé neučí. Avšak poměr 52,30% : 47,70% značí, že obsah hodin výpočetní techniky je na každé škole v tomto ohledu poměrně rozdílný. To také dokládají jednotlivé výsledky získané na každé jednotlivé základní škole, jež prošla mým výzkumem.

Bylo ti v hodinách výpočetní techniky nebo informatiky vysvětleno, jak se pracuje s multimédií jako interaktivní tabule nebo dataprojektor?

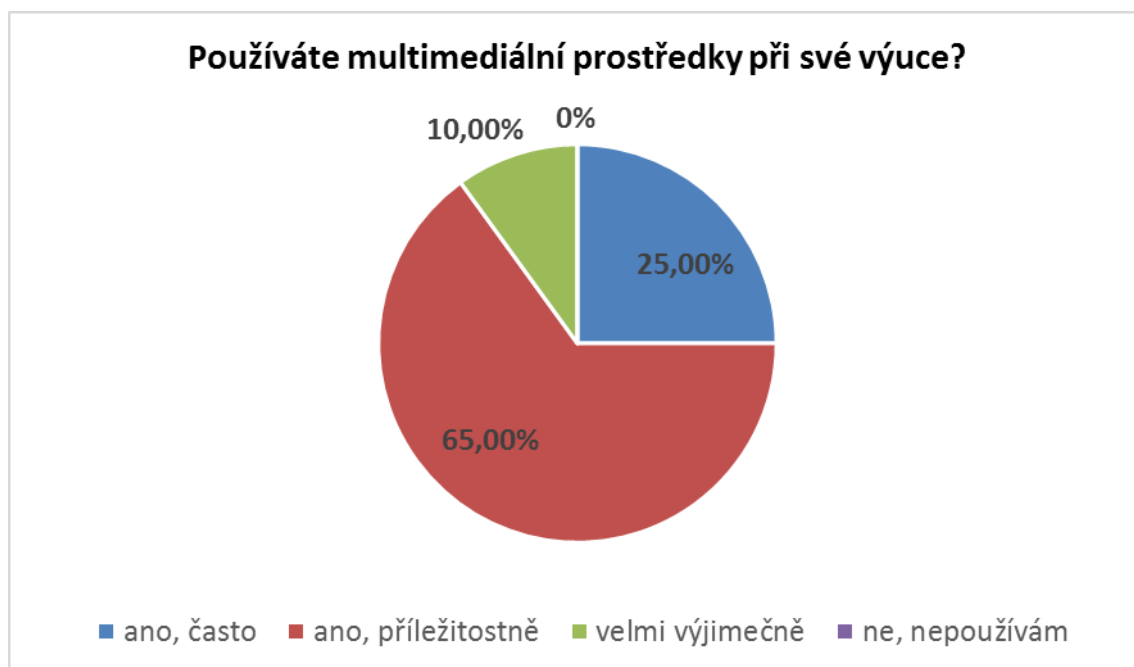
Zdroj: Vlastní výzkum

4.5. Výzkum – učitelé

Jak jsem již dříve uvedla, mého výzkumu se zúčastnilo kromě žáků také 20 pedagogů českého jazyka a literatury na druhém stupni základní školy. Provést zjišťování stavu využití multimédií také na druhé straně procesu výuky, tedy na straně učitelů, považuji za nutný předpoklad k získání skutečného a pravdivého obrazu stavu věci. Jelikož se výzkumu zúčastnily pouze ženy, tak nemohu již rozebrat využití multimédií ve vztahu k jednotlivým pohlavím. To je škoda, neboť se domnívám, že bych se mohla dobrat zajímavých až překvapujících zjištění. Průměrný věk učitele v mém výzkumu je 44,6 let, s délkou praxe 19,8 let. Nejmladší učitelka v mém výzkumu je stará 25 let a nejstarší je 59 let. Když se podívám na tyto dva věkové protipóly a porovnám je, tak by měl vzniknout obraz zcela rozdílných pedagogických přístupů a náhledů na nová multimédia. Pravdou však je, že mnoho velkých rozdílů u těchto dvou učitelů nenalezneme. Dokonce starší učitelka uvedla, že používá na rozdíl od té mladší interaktivní tabuli. To považuji na jedné straně za pozitivní zprávu, že i učitel, dalo by se říci v „předdůchodovém věku“, pracuje s těmito moderními technologiemi a umí je začlenit do výuky. Na druhé straně je ale zarážející, proč s nimi nepracuje ta mladší, která k tomu má nepochybně větší předpoklady. Problém však nemusí být pouze u učitelky, ale v nedostatečné vybavenosti školy interaktivními tabulemi a tedy nemožnosti si pro svoji hodinu zajistit učebnu, kde taková tabule je nainstalována.

Otázka č. 1 – Používáte multimediální prostředky ve své výuce?

Tato otázka je tou zcela základní a nezbytnou ke zjištění, jak probíhá na základních školách výuka českého jazyka a literatury. Až na dva učitele, všichni ostatní odpověděli, že multimediální prostředky při výuce používají. Toto zjištění považuji za velmi pozitivní a signalizující uspokojivý stav na základních školách.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 2 – Považujete ve Vaší škole úroveň vybavenosti multimédií za dostačující?

U této otázky jsem čekala, že se setkám s klasickým jevem „nespokojeného zaměstnance“, který nebude nikdy spokojen se stavem a vybavením pracoviště a zároveň jsem si myslela, že opravdu vybavenost škol multimédií nebude na velmi dobré úrovni.

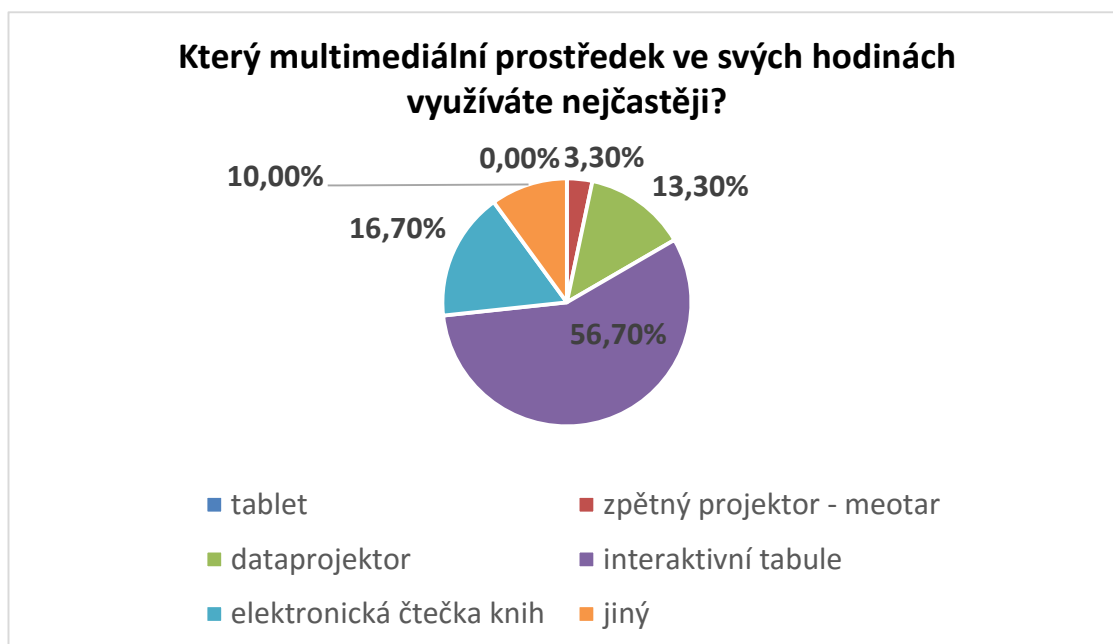
Z tohoto omylu mě vyvedla samotná návštěva základních škol, kdy jsem na každé škole měla možnost nahlédnout do učeben a zjistit tak, že učitelé opravdu nemají příliš mnoho důvodů si na vybavenost stěžovat. I přesto jsem si myslela, že učitelé nebudou ve svých odpovědích tak konzistentní, jak nakonec potvrdili. Z dvaceti dotázaných je 19 z nich víceméně spokojeno s úrovní vybavenosti multimédií na své základní škole. Striktní odpověď „ne“ nezaškrtl ani jeden respondent.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 3 – Který multimediální prostředek ve svých hodinách využíváte nejčastěji?

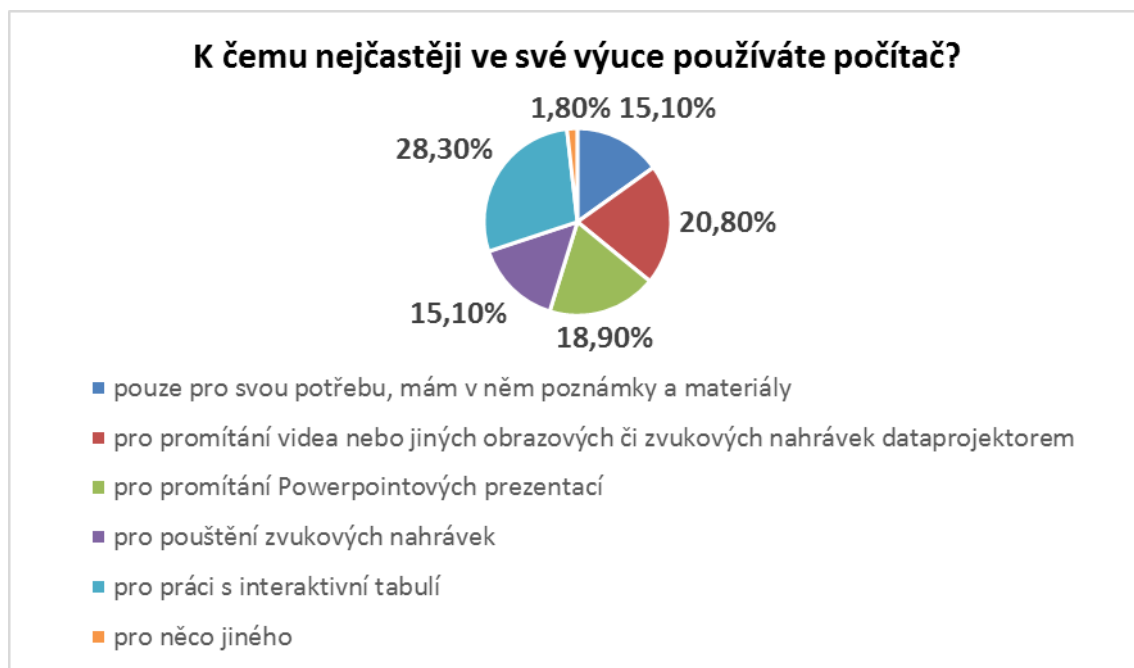
Z předchozích otázek již víme, že téměř všichni respondenti při svých hodinách využívají multimediální prostředky ke zkvalitnění či zpestření své výuky. Stejně jako u žáků, tak i u učitelů vyšlo, že nejvíce a nejhojněji je v hodinách českého jazyka a literatury využívána multimediální interaktivní tabule. Překvapujícím zjištěním je druhé místo, na kterém je elektronická čtečka knih.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 4 – K čemu nejčastěji ve své výuce používáte počítač?

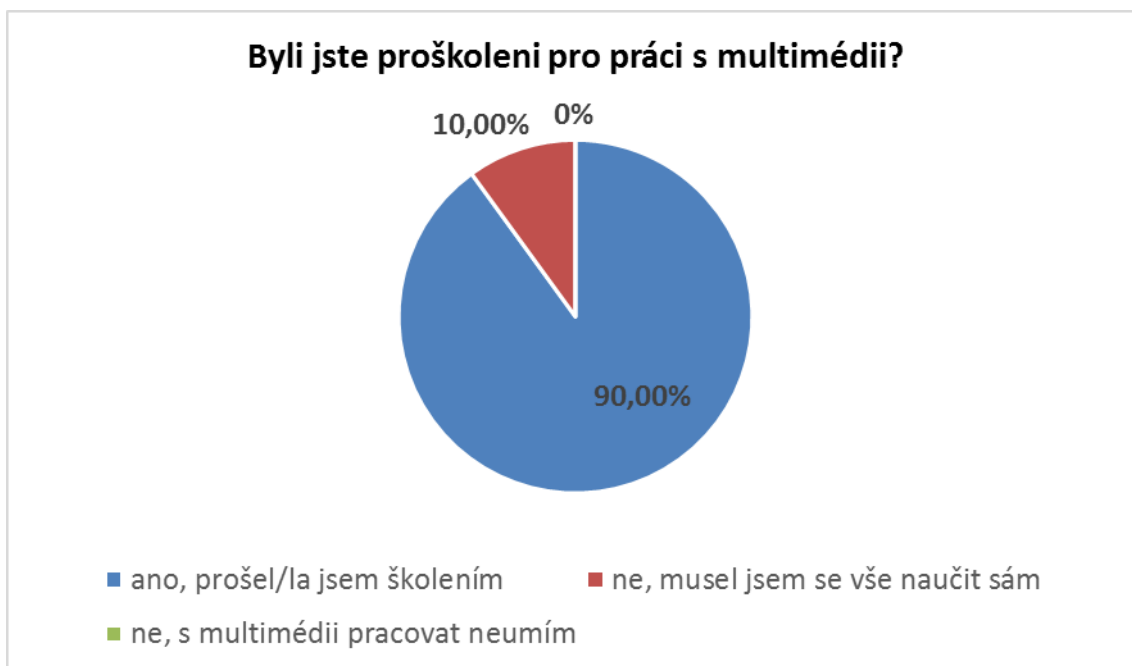
Zajímalo mě, k čemu všemu může učitel využít počítač při práci v hodině. Zcela správně jsem očekávala rozmanitost odpovědí, kdy ani jedna z nabízených možností nebude výrazně převládat nad těmi ostatními. Všechny nabízené možnosti dosáhly podobných výsledků, což vyplývá z nepřeborného množství možností, jak počítač v hodině využít, a také to značí rozdílnost ve výuce jednotlivých respondentů.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 5 – Byli jste proškoleni pro práci s multimédií?

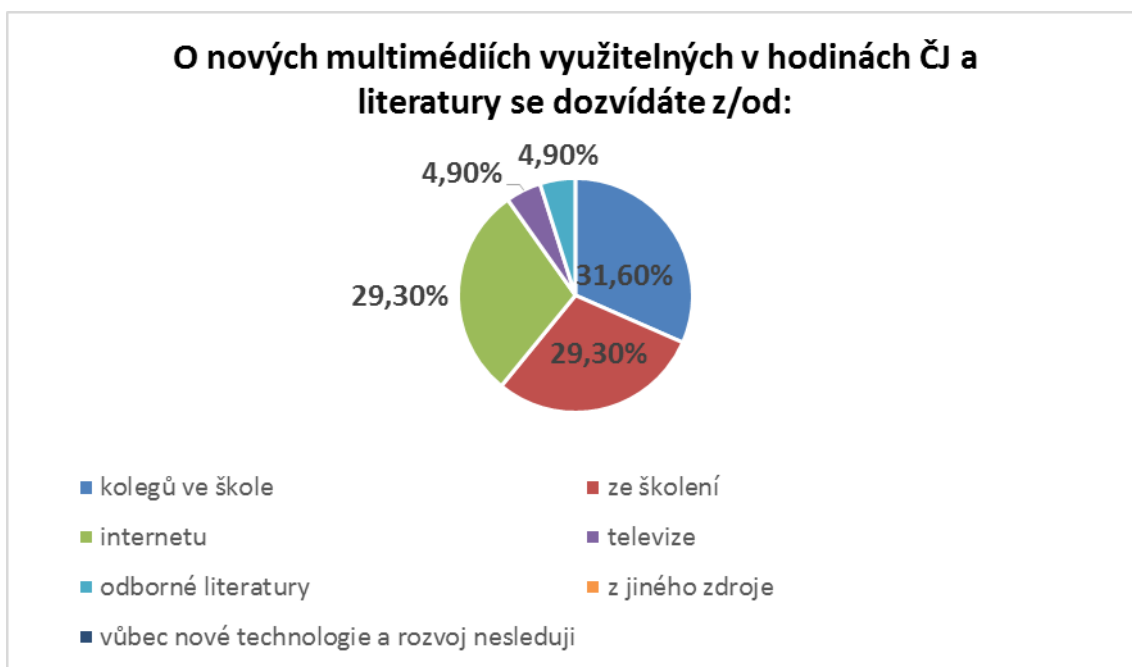
Při komunikaci s učiteli mi bylo již před rozděním dotazníků řečeno, že absolvovali školení pro práci s interaktivní tabulí či dataprojektorem. Různili se však v tom, kým bylo školení zajišťováno. Jedni tvrdili, že školením prošli pouze v rámci školy, kdy jim vše potřebné vysvětlili učitelé výpočetní techniky. Druzí zase prošli školením organizovaným ministerstvem školství. Za zásadní považují, že školením jakéhokoliv typu prošlo celých 90% dotázaných a pouze 10% bylo odkázáno na samostudium. Školení je základním předpokladem nejen pro prohlubování znalostí učitele, ale i pro rozvoj jeho zájmu o nová multimédia. Ta se neustále rozvíjí a vyvíjí a jen stěží lze v tomto odvětví čekat stagnování či snad ústup zpět. Proto i učitelé musí být schopni reagovat na nová multimédia a na jejich nezadržitelný vývoj tak, aby byli schopni moderní výuky.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 6 – O nových multimédiích využitelných v hodinách ČJ a literatury se dozvídáte z/od:

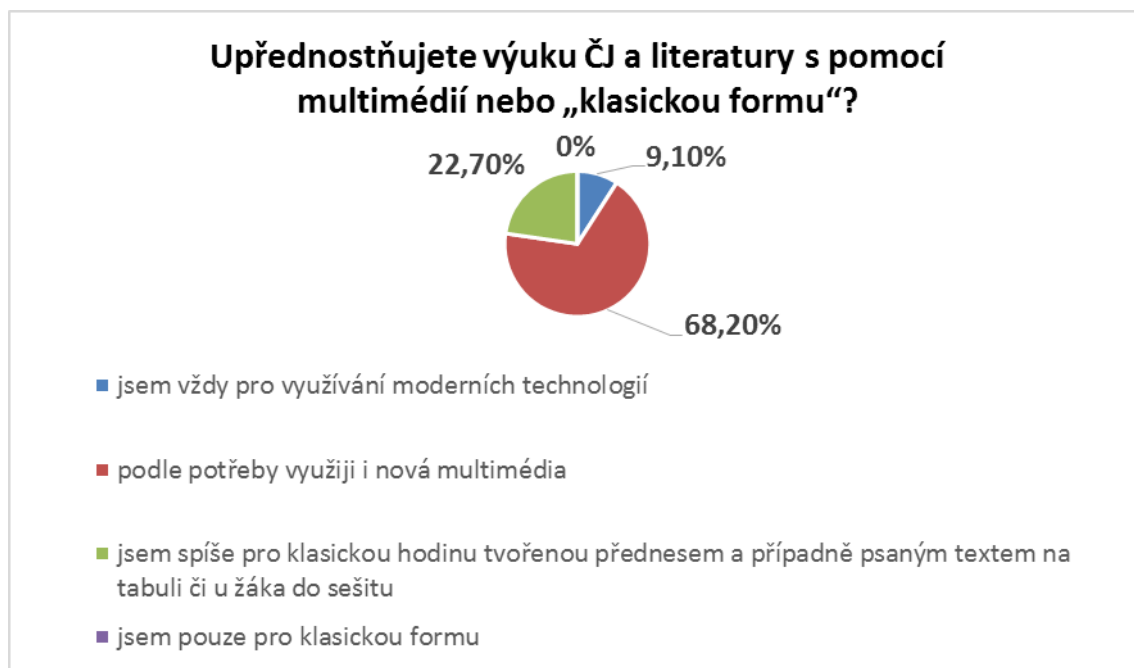
Dle vybraných dotazníků od respondentů je jasně patrné, z jakých zdrojů přijímají učitelé podněty o nových multimédiích. Nejčastěji se tak děje od kolegů v práci, ze školení a pomocí internetu.

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 7 – Upřednostňujete výuku ČJ a literatury s pomocí multimédií nebo „klasickou formu“?

Již v předchozích otázkách jsem zjistila, že učitelé pracují v hodinách českého jazyka a literatury s multimediálními prostředky. Proto zřejmě nepřekvapí, že v dotazníku byla nejčastější odpověď ta, že učitelé využívají nová multimédia dle potřeb dané vyučovací látky. Pět respondentů nicméně uvedlo, že stále upřednostňují výuku „klasickou formou“ přednesu učitele bez použití multimediálních prostředků.

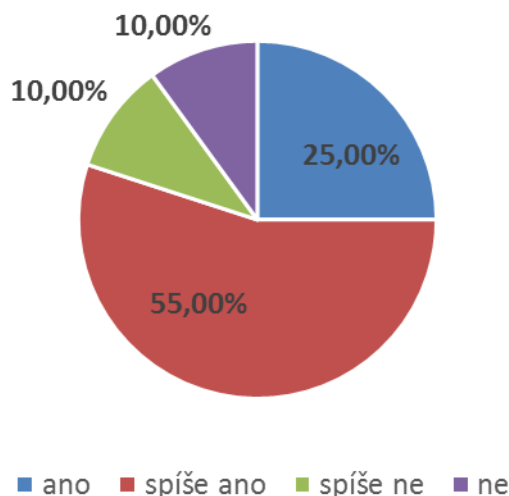

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 8 – Pozorujete při práci s multimédií zvýšenou motivaci a zájem žáků o probíranou látku?

U této otázky se ve svých odpovědích žáci se svými učiteli rozcházejí. Většina žáků uvedla, že na sobě nepozorují při použití multimédií zvýšený zájem o učivo. Pedagogové to však vidí zcela rozdílně. Drtivá většina z nich si myslí, že naopak použití multimédií přináší kýžený efekt v podobě efektivnější výuky a lepší edukace žáků. Doufejme, že učitelé mají pravdu a žáci si pouze sami neuvědomují, že použití multimédií má na ně skutečně pozitivní vliv.

Pozorujete při práci s multimédií zvýšenou motivaci a zájem žáků o probíranou látku?

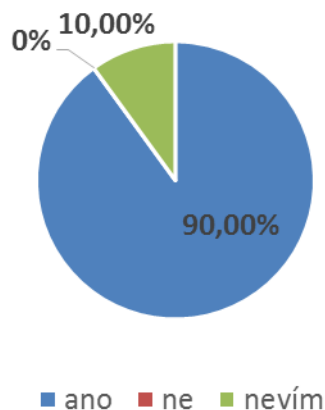

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 9 – Je ve Vaší škole dostatečně zajištěna výuka informatiky, ve které se žáci seznámí s multimédií jako interaktivní tabule či jinými moderními technologiemi, např. e-programy atd.?

U této otázky jsem předpokládala větší procentní zastoupení u odpovědi, že učitelé českého jazyka neví, co je přesně náplní vyučovacích hodin informatiky. Mýlila jsem se však a celých 90% dotázaných učitelů tvrdí, že seznámení žáků s multimediálními prostředky probíhá v hodinách informatiky na dostačující úrovni.

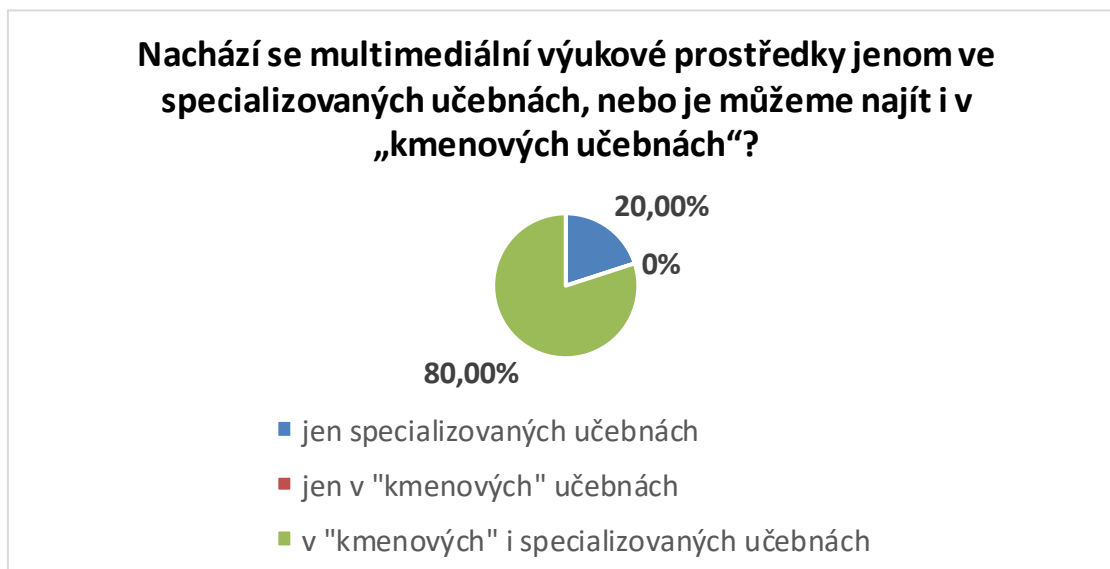
Je ve Vaší škole dostatečně zajištěna výuka informatiky, ve které se žáci seznámí s multimédií jako interaktivní tabule či jinými moderními technologiemi, např. e-programy atd.?

Zdroj: Vlastní výzkum

Otázka č. 10 – Nachází se multimediální výukové prostředky jenom ve specializovaných učebnách, nebo je můžeme najít i v „kmenových učebnách“?

Pro výuku ve škole je nezbytné, aby prostředky jako interaktivní tabule byly postupně instalovány i do obyčejných „kmenových“ tříd a tím se zvýšila možnost jejich využití. Celých 80% respondentů mi odpovědělo, že multimediální prostředky se nachází jak v kmenových, tak specializovaných učebnách.

Zdroj: Vlastní výzkum

4.6. Ověření hypotéz

4.6.1 Ověření hypotézy č. 1

Jak již vyplývá z odpovědi na otázku č. 1, tak žáci skutečně v nadpoloviční většině pojmu multimédia rozumí a dokáží s ním pracovat. Co se týče otázky, zdali budeme moci pozorovat nějaký významný rozdíl v odpovědích žáků 6. třídy a žáků 9. třídy, tedy žáků o tři roky starších, tak k žádnému závratnému rozdílu nedochází. Je pravdou, že ze všech dotázaných respondentů 9. tříd si pojmem nebylo zcela jisto 21 žáků a 9 žáků neumělo pojem vůbec definovat. V případě žáků 6. třídy odpovědělo 30 žáků, že si není definicí pojmu „multimédia“ zcela jisto a 12 jich odpovědělo, že pojem neumí vysvětlit vůbec. Je zde samozřejmě patrný jistý rozdíl, avšak nejedná se o nic extrémně diferentního, což dotvářejí i výsledky žáků 7. a 8. třídy, které dokreslují logickou zvyšující znalost pojmu směrem od 6. třídy nahoru.

Porovnáme-li školy jednotlivě mezi sebou, kdy jedna ze škol je mimo město Třebíč, tak dojdeme opět k předpokládanému závěru. Žádných velkých rozdílů ve

znalosti pojmu nenalezneme a odpovědi žáků jsou na všech školách poměrně konzistentní a nevybočují z očekávaného rámce.

Hypotézu, kterou jsem stanovila, mohu tedy potvrdit pouze z jedné poloviny, neboť v otázce znalosti multimédií jsem se mýlila.

4.6.2 Ověření hypotézy č. 2

Při vyhodnocování vybraných dotazníků se jak na straně pedagogů, tak na straně žáků ukázalo, že učitelé v hodinách českého jazyka a literatury příležitostně používají multimediální prostředky ke zkvalitnění a zpestření výuky. Z toho, že tento výsledek mi vyšel na obou stranách respondentů, usuzuji, že mohu toto zjištění považovat za relevantní a pravdivé, neboť vzorek, ze kterého jsem výzkum tvořila, je již dostatečným vodítkem pro dosažení kvalitních výsledků. Zásadní rozdíly jsem neshledala ani mezi ročníky či školami samotnými. Moje prvotní hypotéza, že může dojít k rozdílným výsledkům, se tedy nepotvrdila. Příležitostné používání multimédií považuji za správné zjištění, neboť sama jsem toho názoru, že český jazyk a literatura je předmět, který by měl vycházet z „klasického“ základu výuky, který bude dle potřeby doplněn či ozvláštněn použitím moderních výukových prostředků tak, aby se výuka zkvalitnila a aby žáky též bavila.

4.6.3 Ověření hypotézy č. 3

Očekávala jsem jako nejčastěji využívaný multimediální prostředek dataprojektor. Moje hypotéza se zcela nenaplnila, neboť dataprojektor je až druhým nejpoužívanějším prostředkem hned za interaktivní tabulí. Tím se potvrdilo moje překvapení z toho, že interaktivní tabule je již opravdu tím nejčastějším pomocníkem. To dokazuje, že učitelé dobře reflektují potřeby a trendy ve vzdělávání. Naopak moje premise ohledně toho, že odpověď zpětný projektor neboli meotar již žádnou nenajdu, se nenaplnila. Našel se jeden učitel, který opravdu stále meotar používá a stejně tak se našlo několik žáků, kteří v hodinách tento prostředek vítají.

4.6.4 Ověření hypotézy č. 4

Zde se moje úvaha ukázala jako naprosto chybná. Byla jsem přesvědčená, že hodina, ve které jsou použita multimédia, bude mít pozitivní efekt na samotný zájem žáků o výuku. Jelikož nejčastější odpovědí žáků byla odpověď, že taková výuka spíše nezvyšuje jejich motivaci o danou látku, tak moje představy byly nejenže chybné, ale vede mě to i k otázce smyslu používání multimédií v hodinách. Tím se totiž potírá právě samotný důvod jejich aplikace do hodin českého jazyka a literatury.

4.6.5 Ověření hypotézy č. 5

Již při komunikaci s některými pedagogy mi bylo sděleno, že absolvovali několik školení, jak ze strany kolegů, co učí výpočetní techniku, tak ze strany externích lektorů pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Výsledky šetření dokazují, že 90% oslovených pedagogů absolvovalo školení určitého typu podle možností. Toto považuji za pozitivní zjištění, jež značí velmi uspokojivé zajištění průběžného vzdělávání pedagogů. Tato hypotéza je potvrzena.

5. Závěr

Jako studentka oboru český jazyk a literatura jsem svojí práci zaměřila na oblast, ve které hodlám v budoucnu pracovat a kterou chci co nejvíce poznat.

Téma využití multimédií ve vyučovacím procesu považuji za téma aktuální, nad kterým je třeba se zamyslet. Je důležité, aby se vyučovací hodiny nezaplnily pouze elektronickými výukovými programy a aby se nečetly v hodině úryvky knih pouze z elektronických čteček či tabletů.

Je třeba si také uvědomit, že předmět český jazyk a literatura je složen ze dvou částí. Využití multimédií vidím hlavně v hodinách mluvnice, kdy interaktivní tabule spolu s různými výukovými e-programy nám skýtá nepřeborné množství možností, jak názorně a efektivně tuto disciplínu vyučovat. Ale i tady je jedno velké ALE a jedno velké POZOR. Je třeba žáky neustále i v této době vést k psanému slovu a písmu vlastní rukou, byť jejich využití je menší a menší. Nesmíme dojít jako populace do fáze, že v případě potřeby napsání několika vět vlastní rukou budeme zapomínat základní gramatické jevy.

V hodinách zaměřených na výuku literatury je již prostor pro použití multimédií značně omezen. Ano, je možné promítat dataprojektorem úryvky z knih či fotografie známých autorů, avšak domnívám se, že tak se v hojném měřítku neděje a ani dít nebude. Přála bych si, aby žáci byli vedeni k lásce k psanému slovu a ke knihám v klasické tištěné podobě a ne pouze k tomu si stáhnout knihu v elektronické podobě do svých multimediálních zařízení. Samozřejmě nechci vypadat jako člověk, který je proti pokroku, naopak, budu ráda, když si žáci budou knihy číst v jakékoliv podobě, i v té elektronické, ale základem by měla vždy podle mého názoru zůstat kniha tištěná, tak jak by si jistě přál i vynálezce knihtisku pan Johannes Gutenberg.

Svou práci jsem zpracovala standartním způsobem, v její první půli jsem vymezila pojem multimedia a se kterými z nich je možné v hodinách českého jazyka a literatury pracovat.

V druhé části jsem se zaměřila na výzkum provedený dotazníkovou metodou na šesti základních školách v blízkosti mého bydliště. Samotný výzkum mě velmi zaujal a opět utvrdil v tom, že práce učitele na základní škole je prací, kterou bych ráda co nejdříve vykonávala. Líbí se mi práce v kolektivu a vždy jsem měla ke školskému prostředí kladný vztah. Práci pedagoga považuji za práci přínosnou, byť nepochopitelně společensky nedocenenou a řádně neohodnocenou.

Hlavní přínos této bakalářské práce spatřuji v tom, že jsem získala ucelený náhled na používání multimédií v hodinách českého jazyka a literatury. Dozvěděla jsem se mnoho nových informací, které mi v praxi mohou být užitečné. Výsledky bakalářské práce mohou být inspirací pro další učitele a práce může být počátkem dalšího zkoumání této problematiky.

V případě, že se skutečně stanu učitelkou na základní škole, tak s multimédií budu pracovat, avšak pouze do té míry, aby hodinu zkvalitnila a obohatila. Vždy však budu toho názoru, že práci pedagoga nemůže stejně kvalitně zastat jakákoliv moderní technologie, byť sebelepší a sebedokonalejší. Žáci by neměli mít zájem o učivo pouze ve chvíli, kdy učitel zapne dataprojektor nebo interaktivní tabuli. Dobrý učitel musí žáka zaujmout svým výkladem, přístupem a vlastním charakterem tak, aby mu žák naslouchal a z hodiny si odnesl cenné znalosti a vědomosti.

6. Seznam použitých pramenů

Monografie:

HAUSNER, Milan. *Nové trendy ve vzdělávání, aneb, Letem multimediálním světem*. Vyd. 1. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1995, 152 s. Multimédia. ISBN 80-859-3720-4.

HAUSNER, Milan. *Výukové objekty a interaktivní vyučování*. Liberec: Venkovský prostor, 2007, 72 s. ISBN 978-80-903897-0-0.

HORNÝ, Stanislav. *Úvod do multimédií*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2013, 157 s. ISBN 978-80-245-1987-6.

KALHOUS, Zdeněk. *Školní didaktika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 447 s. ISBN 80-717-8253-X.

NAVRÁTIL, Pavel a Stanislav MICHAL. *S počítačem na základní škole*. Vyd. 4. Kralice na Hané: Computer Media, 2010, 192 s. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 978-80-7402-068-1.

PEJSAR, Zdeněk (ed.). *Multimédia ve výuce*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2004, 62 s. ISBN 80-704-4555-6.

POSPÍŠIL, Jaroslav a Stanislav MICHAL. *Multimediální slovník, aneb, Manuál milovníka multimédií*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2004, 183 s. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-734-6019-X.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika: [věda o edukačních procesech]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997, s. 483. ISBN 80-717-8170-3.

SOKOLOWSKY, Peter a Zuzana ŠEDIVÁ. *Multimédia: současnost budoucnosti*. Praha: Grada, 1994, 204 s. ISBN 80-716-9081-3.

VRBA, Jiří a Monika VŠETULOVÁ. *Multimediální technologie ve vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 65 s. Texty k otevřenému a distančnímu vzdělávání. ISBN 80-244-0562-8.

Akademické práce:

MARADA, Ruben. *Elektronická čtečka ve středoškolském vzdělávání*. Brno, 2013, 88 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra didaktických technologií. Vedoucí práce Mgr. Pavel Pecina, Ph.D.

Internetové zdroje:

BEJNART, Pavel. Dataprojektor - možnosti projekce. *Centrum didaktických a multimediálních vývojových technologií* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.cdmvt.cz/node/315>

CD-ROM ELEKTRONICKÁ UČEBNICE LITERATURY. *Eucebnice.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://eucebnice.cz/literatura/index.html>

CD-ROM PRAVOPIS SNADNO A RYCHLE. *Alter* [online]. Alter [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://alter.cz/obchod/vyukova-cd-87/cd-rom-pravopis-snadno-a-rychle-593>

Co je tablet?, 2016 [on-line]. [cit. 2016-03-07] Dostupné z: <http://it-slovník.cz/pojem/tablet>

DOSTÁL, Jiří. Interaktivní tabule - významný přínos pro vzdělávání. *Česká škola* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2009/04/jiri-dostal-interaktivni-tabule.html>

Historie počítačů. *Škola hrou* [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://ucimse.webnode.cz/historie-pocitacu/>

Internetová jazyková příručka. *Internetová jazyková příručka - Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=fotbal>

Jak definovat označení přenosných počítačů. *Cnews.cz* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.cnews.cz/jak-definovat-oznaceni-prenosnych-pocitacu>

MIUč+ Český jazyk 7 - časově neomezená šk. multilicence NOVINKA. *Nns.cz* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.nns.cz/obchod/index.php?item=nab_det&sort_id=1098

Poznáváme slovní druhy ALTER [on-line]. 2016 [cit. 2016-03-12] Dostupné z: <http://www.pachner.cz/vyukove-programy-95k/cesky-jazyk-a-literatura--12k/poznavame-slovni-druhy-alter-76p>

PREISLER, Daniel. *Moderní výuka pomocí interaktivních tabulí* [online]. In: [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/moderni-vyuka-pomoci-interaktivnich-tabuli.aspx>

Stav genderové rovnosti a návrh střednědobého strategického plánu v oblasti genderové rovnosti v resortu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/31791/download/

Tablet. *IT SLOVNÍK.cz* [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://it-slovník.cz/pojem/tablet>

Tablety ožívují výuku, shodují se žáci i učitelé. *Česká škola* [online]. [cit. 2016-03-7]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2013/12/tablety-ozivuji-vyuku-shoduji-se-zaci-i.html>

Test: Česká literatura 20. století. *Moje čeština* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.mojecestina.cz/article/2009073004-test-ceska-literatura-20-stoleti>

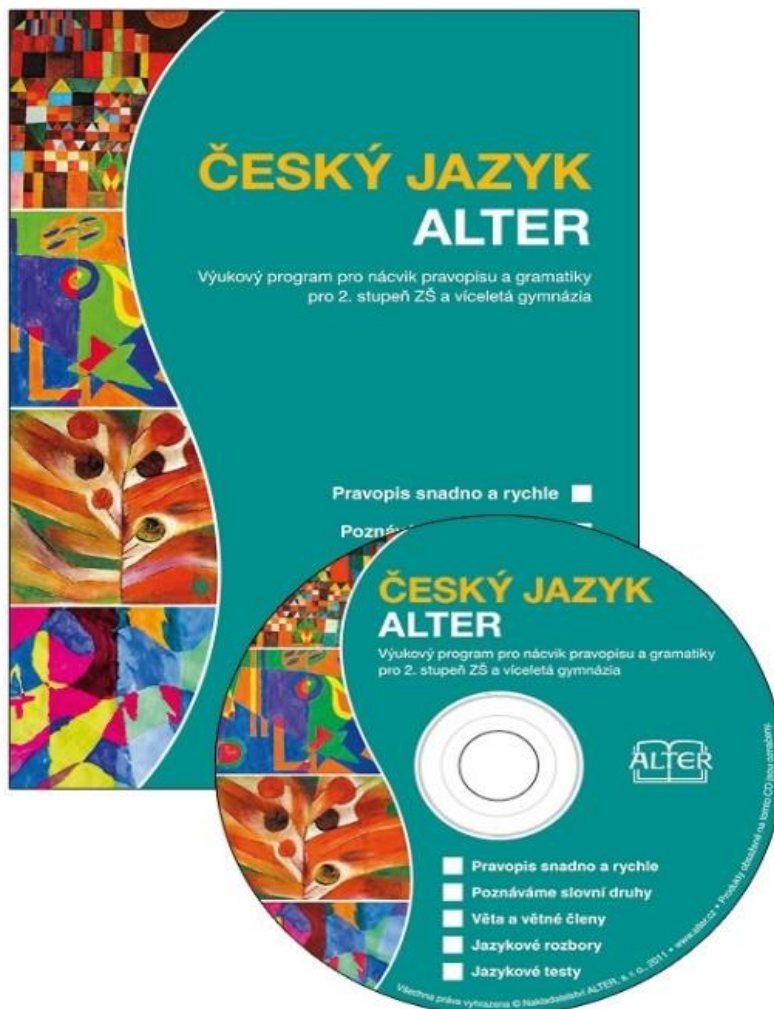
Vzdělávání – Vyberte si ze široké nabídky vzdělávacích kurzů a konferencí. [on-line]. 2016 [cit. 2016-03-09] Dostupné z: <http://www.veskole.cz/vzdelavani/>

Ostatní zdroje:

SMART Notebook – Práce s textem na interaktivní tabuli. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=LZ9qEQmQKw&list=PLRVERkHgKPsOdm6Xfm696OiDZCjzm7XZC>

7. Přílohy

Příloha č. 1: Výukový program pro nácvik pravopisu a gramatiky pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia⁵¹

⁵¹CD-ROM PRAVOPIS SNADNO A RYCHLE. *Alter* [online]. Alter [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://alter.cz/obchod/vyukova-cd-87/cd-rom-pravopis-snadno-a-rychle-593>

Příloha č. 2: Náhled na konkrétní cvičení výukového programu⁵²

The screenshot shows the ALTER software interface for a lesson on adjectives. The window title is "ALTER, Poznáváme slovní druhy". The menu bar includes options like "Obsah", "Předchozí", "Následující", "Trénink", "Naostre", "Nápověda", "Odevzdat", "Export", "Tisk", "Nastavení", "Malé", "Střední", "Velké", and "Konec".

OBSAH

Tvaroslovi – slovní druhy
PODSTATNÁ JMÉNA a další pravopisné jevy
 1. Podstatná jména
 2. Vzory podstatných jmen
 3. Shnutí učiva o podstatných jménech
 4. Vzory podstatných jmen
 5. Podstatná jména konkrétní a abstraktní
 6. Podstatná jména hromadná a látková
Koncovky ▶▶
Odhylky tvarů ▶▶
Vlastní jména ▶▶
PŘÍDAVNÁ JMÉNA a další pravopisné jevy
 1. **Přídavná jména**
 2. Přehled pravopisu přídavných jmen
 3. Významy přídavných jmen
 a. **Druhy a vzory** ▶▶
 b. **Stupňování** ▶▶
 c. **Koncovky** ▶▶
 d. **Přívlastňovací** ▶▶
 e. **Jmenné tvary** ▶▶
 f. **Rozlišování tvarů podst. a příd. jmen** ▶▶
ZÁJMENA a další pravopisné jevy ▶▶
ČÍSLOVKY a další pravopisné jevy ▶▶
SLOVESA a další pravopisné jevy ▶▶
PŘÍSLOVCE a další pravopisné jevy ▶▶
PŘEDLOŽKY a další pravopisné jevy ▶▶
SPOJKY a další pravopisné jevy ▶▶
ČÁSTICE, CITOSLOVCE a další pravopisné jevy ▶▶

ODKAZY
 Nápověda pro práci s výukovým programem
 Přehledy učiva
 Práce s Přehledy učiva
 Použitá literatura
 Tiráž
 www.alter.cz

Přídavná jména
Druhy přídavných jmen
 Lenčína kamarádka ()
 včelí med ()
 rozbitá sklenička ()
 obrázkové knihy ()
 hlavní město ()

Významy a druhy přídavných jmen
 Vlastnosti osob, zvířat, věcí nebo jevů označují nebo jejich význam blíže určují .
 Přídavná jména se shodují v pádě, čísle, rodě i životnosti s příslušnými .
 Rozlišujeme přídavná jména .

Vzory přídavných jmen
 Přídavná jména tvrdá se skloňují podle vzoru .
 Přídavná jména měkká se skloňují podle vzoru .
 Přídavná jména přívlastňovací se skloňují podle dvou vzorů .

Přídavná jména opačného významu
 vysoký -
 velký -
 tvrdý -
 dobrý -
 suchý -

1. Určete druh vyznačeného přídavného jména.

tvrdé měkké přívlastňovací

Nevím Předchozí úkol Další úkol Vybrat úkol...

⁵²Poznáváme slovní druhy ALTER. Pachner.cz [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://www.pachner.cz/vyukove-programy-95k/cesky-jazyk-a-literatura--12k/poznavame-slovni-druhy-alter-76p>

Moje čeština

Čeština nemusí být nuda

Úvodní stránka / Literatura

Test: Česká literatura 20. století

Vydáno dne 02.08.2009 od [Jana Skřivánková](#)

Další literární test, tentokrát je zaměřený na českou literaturu 20. století. Otázky vycházejí ze středoškolského učiva.

1. Se kterou dvojicí je spojeno Osvobozené divadlo?
 - Jiří Grossmann - Miloslav Šimek
 - Jiří Suchý - Jiří Šlitr
 - Jiří Voskovec - Jan Werich
 - s ani jednou z těchto dvojic
 - Zdeněk Svěrák - Ladislav Smoljak
2. V kterém z těchto děl se objevuje postava doktora Galéna?
 - Bílá nemoc
 - Krakatit
 - v žádné z nabízených knih
 - Válka s mlouky
 - Věc Makropulos

⁵³Test: Česká literatura 20. století. *Moje čeština* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.mojecestina.cz/article/2009073004-test-ceska-literatura-20-stoleti>

Příloha č. 4: Názorná ukázka vyhledání slova „fotbal“ na internetové stránce <http://prirucka.ujc.cas.cz/>⁵⁴

Internetová jazyková příručka

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ
AKADÉMIE VĚD ČR, v. v. i.

Hlavní stránka | Hledání konkrétního slova nebo tvaru slova.
O příručce | | Hledej

Nápověda
Mobilní verze
Návštěvnost
English version

Související odkazy:
Jazyková poradna
ČSN 01 6910
Zajímavé dotazy

fotbal¹
dělení: fot-bal²
rod. m. neživ.

	jednotné číslo	množné číslo
1. pád	fotbal	fotbaly
2. pád	fotbalu ³	fotbalů
3. pád	fotbalu	fotbalům
4. pád	fotbal	fotbaly
5. pád	fotbale ⁴	fotbalů
6. pád	fotbale, fotbalu ⁵	fotbaloch ⁶
7. pád	fotbalem	fotbaly

příklady: šampionát ve fotbale; diskuse o fotbalu

Heslové slovo bylo nalezeno také v následujících slovnících: ASCS, SSČ, SSJČ

Odkazy k výkladové části Internetové jazykové příručky:
¹Počesťování přejatých slov včetně vlastních jmen
²Dělení slov
³Skoňování mužských jmen vzoru „hrad“ – 2. p. j. č.
⁴Skoňování mužských jmen – 5. p. j. č.
⁵Skoňování mužských jmen vzoru „hrad“ – 6. p. j. č.
⁶Skoňování mužských jmen – 6. p. mn. č.

⁵⁴ Internetová jazyková příručka. *Internetová jazyková příručka - Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i.* [online]. [cit. 2016-05-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=fotbal>

Česká literatura v období barok AUTOŘI SLOVNÍČEK TEST

Česká literatura v období baroka a v době národního obrození

České baroko

V Českých zemích baroko nastupuje v době pobělohorské vrcholí až první čtvrtině 18. století.

Důležitá historická data:

1620 - bitva na Bílé hoře - zvítězili Habsburkové
1621 - potrestání viníků vzpoury (27 vůdců – z toho 21 českých pánů)
1627 - **Obnovené zřízení zemské** - bylo povoleno pouze katolické náboženství, ostatní byla zakázána. Důsledkem je emigrace české nekatolické inteligence
1648 - uzavření vestfálského míru

Doba pobělohorská = „doba temna“ – představuje dobu největšího úpadku české kultury, české literatury a českého národa. Habsburkové uplatňují vůči Čechům germanizaci, rekatolizaci a sociální útisk. Toto neblahé, více než stoleté období bylo vystřídáno dobou nového vzestupu – národním obrozením.

Pobělohorská literatura se dělí na dvě skupiny :

- 1) Emigrantská (exulantská)
- 2) Domáci

1) Emigrantská literatura

Literaturu v exilu tvořila díla historiografická , např. **Pavel Stránský – O státě českém** (lat.)
Nejvýraznější osobností emigrantské literatury byl J.A. Komenský.

Jan Ámos Komenský (1592 - 1670)

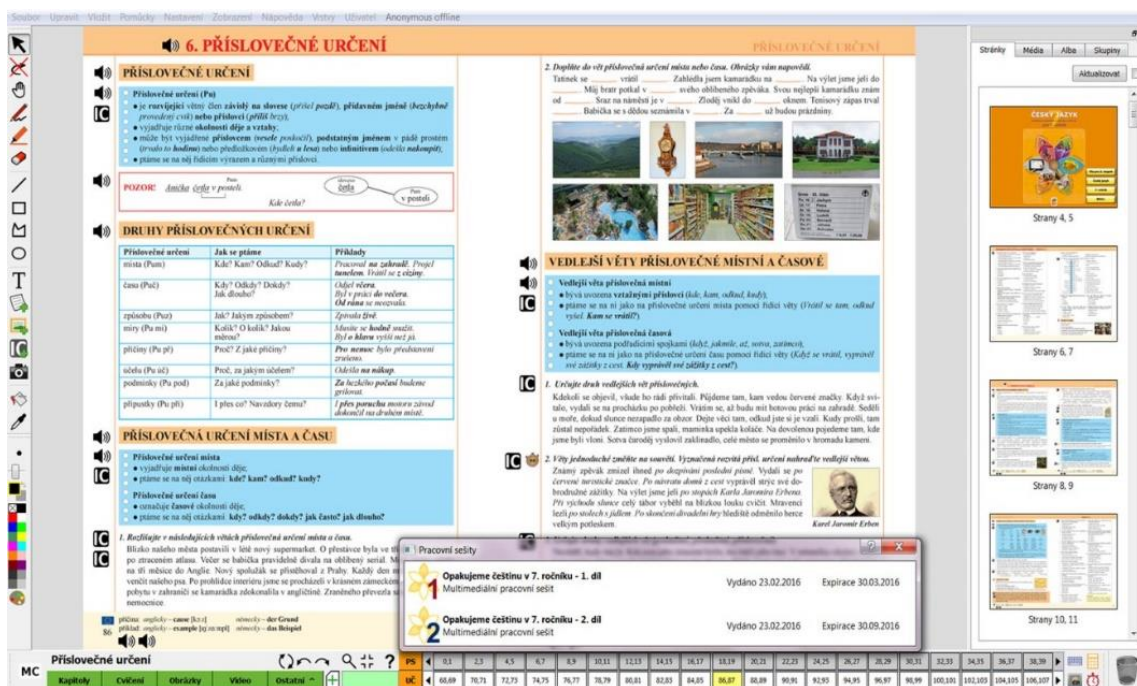

⁵⁵ Autor: Michal Svoboda

Příloha č. 6: Ukázka aplikace na tabletu. Název aplikace – Pravopis⁵⁶

Příloha č. 7: Interaktivní multimediální učebnice⁵⁷

⁵⁶ Autor: Hruška a krys s.r.o.

⁵⁷ MIUč+ Český jazyk 7 - časově neomezená šk. multilicence NOVINKA. Nns.cz [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.nns.cz/obchod/index.php?item=nab_det&sort_id=1098

Dotazník – Výuka českého jazyka a literatury s pomocí multimédií

Dobrý den, mé jméno je Lucie Havlíčková a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás touto cestou chtěla požádat o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci. Dotazník je anonymní a slouží jen pro moji vlastní potřebu. Předem Vám velice děkuji.

Pohlaví:

Třída:

1. Víš, co si představit pod pojmem výukový multimediální prostředek?

- a) ano
- b) ne
- c) nejsem si jistý

2. Používají učitelé při hodinách výuky ČJ a literatury nějaký multimediální prostředek (dataprojektor, interaktivní tabuli, tablet, počítač atd.)

- a) ano, velmi často
- b) ano, příležitostně
- c) velmi výjimečně
- d) nikdy

Pakliže nějaký používají, tak který nejvíce:

- a) tablet
- b) zpětný projektor – meotar
- c) dataprojektor
- d) interaktivní tabuli
- e) elektronickou čtečku knih
- f) počítač
- g) jiný

3. Máš raději klasickou hodinu ČJ a literatury s výkladem učitele a případným psaním na tabuli či diktování do sešitu nebo hodinu, ve které je využita nějaké multimedium a nová technologie?

- a) klasickou
- b) záleží na probírané látce
- c) spíše s použitím multimédií
- d) zcela jistě s použitím multimédií

4. Domníváš se, že tvoje motivace, zájem o učivo a pozornost roste v závislosti na tom, zdali učitel do své hodiny ČJ a literatury zařadí nějaké multimediální prvky?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

Otoč stránku

5. Který multimediální prostředek máš při hodinách ČJ a literatury nejraději?

- a) tablet
- b) zpětný projektor – meotar
- c) dataprojektor
- d) interaktivní tabule
- e) elektronická čtečka knih
- f) počítač
- g) jiný

6. Bylo ti v hodinách počítačů nebo informatiky vysvětleno, jak se pracuje s multimédií jako interaktivní tabule nebo dataprojektor?

- a) ano
- b) ne

Dotazník – Výuka českého jazyka a literatury s pomocí multimédií

Dobrý den, mé jméno je Lucie Havlíčková a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás touto cestou chtěla požádat o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci. Dotazník je anonymní a slouží jen pro moji vlastní potřebu. Předem Vám velice děkuji.

Pohlaví:

Věk:

Délka praxe:

1. Používáte multimediální prostředky při své výuce?

- a) ano, často
- b) ano, příležitostně
- c) velmi výjimečně
- d) ne, nepoužívám

Pakliže ne, tak protože:

- a) nejsou v hodině ČJ a literární výchovy nutné
- b) neumím s nimi pracovat
- c) škola nedisponuje takovými prostředky, které by bylo vhodné použít
- d) jiná možnost

2. Považujete ve vaší škole úroveň vybavenosti multimédií za dostačující?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

3. Který multimediální prostředek ve svých hodinách využíváte nejčastěji?

- a) tablet
- b) zpětný projektor – meotar
- c) dataprojektor
- d) interaktivní tabuli
- e) elektronickou čtečku knih
- f) jiný

4. K čemu nejčastěji ve své výuce používáte počítač?

- a) pouze pro svou potřebu výkladu, mám v něm poznámky a materiály
- b) pro promítání videa nebo jiných obrazových či zvukových nahrávek dataprojektorem
- c) pro promítání Powerpointových prezentací
- d) pro pouštění zvukových nahrávek
- e) pro práci s interaktivní tabulí
- f) pro něco jiného

5. Byli jste proškoleni pro práci s multimédií?

- a) ano, prošel/la jsem školením

Otočte stránku

- b) ne, musel jsem se vše naučit sám
- c) ne, s multimédií pracovat neumím

6. O nových multimédiích využitelných v hodinách ČJ a literatury se dozvídáte z/od:

- a) kolegů ve škole
- b) ze školení
- c) internetu
- d) televize
- e) odborné literatury
- f) z jiného zdroje
- g) vůbec nové technologie a rozvoj nesledují

7. Upřednostňujete výuku ČJ a literatury s pomocí multimédií nebo „klasickou formu“ výuky?

- a) jsem vždy pro využívání moderních technologií
- b) podle potřeby využiji i nová multimédia
- c) jsem spíše pro klasickou hodinu tvořenou přednesem a případně psaným textem na tabuli či u žáka do sešitu
- d) jsem pouze pro klasickou výuku

8. Pozorujete při práci s multimédií zvýšenou motivaci a zájem žáků o probíranou látku?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

9. Je ve vaší škole dostatečně zajištěna výuka informatiky, ve které se žáci seznámí s multimédií jako interaktivní tabule či jinými moderními technologiemi, např. e-programy atd.?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

10. Nachází se multimediální výukové prostředky jenom ve specializovaných učebnách, nebo je můžeme najít i v „kmenových“ třídách?

- a) jen specializovaných učebnách
- b) jen v „kmenových“ třídách
- c) v „kmenových“ i specializovaných třídách